

KAIS. KON. HOF-

BIBLIOTHEK

55.634-A

Alt.

~~43.6.189.~~

55634-A.

A N G E L O

DRÁMA,

Hugo Viktor

UTÁN

BÁRO EÖTVÖS JÓZSEF.

PESTEN,

HECKENAST GUSZTÁV' TULAJDONA,

1 8 3 6.

E L Ő S Z Ó.

Volt egy kor Franciaországban, tizennegyedik Lajos' korának nevezik, mert akkor csak egy ember élt, 's annak neve tizennegyedik Lajos vala; nagy kora az alávalóságnak, a' hitetlenségnek. Fáradtan a' középkor' hosszú viadalaitól, nyugalom után vágyódott az emberi nem, ha bár tömlöczbem volna is. El vala használva a' szenvedelem, kihűlve az érzemény, 's csak hideg önség dobogtatá még az emberi szíveket. — Volt egy kor, mellyben Franciaország eltünt 's Versailles lépett helyébe 's alig hihetnők, hogy úgy volt, ha a' literatura nem adna tanúságot az elmultról. E' literatura, mint akkor minden, csak kevesek' tulajdona lévén, — regálénak nevezhetném, mellyet az akademia kibérlelt — a' népben erős gyökereket nem hajthatott, vele nem erősülhetett, nem tenyészhetett: függetlenül 's kevélyen állott a' théâtre français vagy az akademia' szűk térein,

inkább ama' fácskához hasonlatos, melyre karácsonkor gyermekeknek ajándékokat aggatnak; mint az erős tölgyhöz, melynek árnyaiban nyugodalmat keres a' férfi. — A' régi féktelenséget olly anyira elunta mindenki, hogy végre mindennek törvény szabott, nem félve akkor semmitől az emberi, nem, mint a' korlátlanságtól. Útlevelve vala szüksége minden szónak, 's ezt csak az akademia' szótárában nyerheté, mindennek elhatározott, változhatatlan formák rendeltettek, 's mint a' kertekben, úgy a' gondolatokban, minden kitűnő ki vala küszöbölve, míg végre a' kertész' ollója a' fák' valódi formáit elfeledteté. — 'S itt álltak ők a' szegény ifjak, lángoló lelkeikkel, zajgó sziveikkel, magányosan a' középkor' mumiái között, kiknek egykori életökből czifraságuknál nem; vala' meg egyébök, 's vágy tölté ifju lelkeiket valami nemesebb után; itt álltak ők, körültekintve az elvénült, kiégett, erőtlen hazában, keresve, ha nem találják-e valami jobbat, mi sziveikhez férne, 's midőn nem találtak semmit, elszomorodva némultak el. És az akademia, olly halaványoknak látván őket, szóla gúnyolólag: legyetek költők, 's régi classicusokat ada nékik, ifju érzeményeiknek. És e' könyveket átvevék a' halavány ifjak,

és olvasának bennök nagy férfiakról, 's nagy tettekről, 's egy időről, mellyben még voltak emberek; kimondhatatlan vágy tölté el sziveiket, és e'kor az ő korukká lett, és éltek benne. Mert az emberi nem olly halottnak látszott, azért támasztának fel régi hősokeket, kik hajdani nagyságról szóltak, és hajdani rényről; és a' nép kíváncsian hallgatta, gyermekhez hasonlóan, kinek mesét mondanak, 's ha a' szomorújátéknak vége volt, kimentek mind a' felvilágosult színházból setét utczaikba, 's nevettek a' csodálatos dolgokon, mellyek csak egy óra előtt olly hihetőeknek látszottak, 's örültek józanságukon, gondolván, hogy az emberi nem felébredett, mert elvesztette álmait. És a' nagy urak is örültek a' fönséges játékon, mellyet olly nyugodalmasan nézhettek páholyaikból 's mert a' hajdankor' minden hősében csak magokat találták, elvégre a' költőnek ügyes hízelkedéséért épen egy tobákszelelenczét, vagy egy pár aranyat küldének. Ez vala éltetek, ez sorsotok; megvetés a' kezdet, a' vég az akademia; mert ha egyszer e' célzt elértétek, a' poesisnak úgy is vége volt, 's csak sírjaitokon tudá meg végre a' nép, hogy egykor költők valátok.

Voltaire' halálával mind az, mi a' classicus iskolában egykor nagy volt,

sírba szállt, a' classicitas nem vala többé, 's ha bár élve még a' thronuson mutogatták is a' népnek, mint egykor Szigetnél Szolimánt, az csak azért történt, hogy más uralkodót ne válasszon magának, 's mind az, mi e' herosok' halála után annyi kötetekben íratott, nem érdemel figyelmet, hanemha mint halotti jelentése a' classicitásnak.

Régi tapasztalás! a' literatura' történeteiben, hogy két nagy epocha egymásra szakadatlanul nem következik, mindig egy időszak fekszik közöttök, mellyet bámulás tölt el. Ifjú emberek — és hisz' az övék a' poesis — sokkal boldogabbak nagy mesterek' csodálásában 's követésében, mintsem hogy függetlenül új utakat választanának munkásságuknak. A' mi mindenütt történt Francziaországban is történt volna, ha bár nagy esetek e' népet a' művészet' határaiból ki nem ragadják. De a' tett' kora eljött, az ütközet' napja véres fényével, és ki csak erővel birt Francziaországban és bátorsággal és egy lélekkel, harczba szállt: a' költésre mint a' bámulásra csak aggok maradtak 's gyávák, kiknek nem vala elég vérök, hogy kionthassák.

És ki is énekelt volna a' korban, hol senki nem hallgata dalára, hol egy pár népdal dörögve szállt az országon át, 's

bennök mindenki minden érzeményit feltalálta, egy nagy hősköltemény vala egész Francziaország, ki szállt volna pályára a' historiával, ki rímelt volna a' nép előtt, melly hősök' szavához szokott. És még is voltak illy emberek, kik az idő ellen panaszkodtak, melly őket nem érté, mellyet ők nem éntének. A' respublikán és a' császárságon átvonta magát e' literatúra régi izetlenségével, únalmas alexandrinusaival, elhasznált gondolataival, mellyeken hasonlóságukból könnyen megösmérhetni az ősoket, kiket Corneille vagy Racine teremte egykor. Létezni hagyák őket, mert megveték, 's mert a' nagy császár akarta úgy, kinek akkor magának vala akaratja Francziaországban.

Egy Augustus' kora kedvező lehet a' literatura' kifejlődésének, egy Napoleon' kora nem az; felette szép vala a' jelenlét, mintsem hogy mult dolgokról szólt volna valaki, és annyi izgalmakhoz szokott a' nép, hogy költésre nem vala szüksége. Mint XIVdik Lajos egykor elbizottan mondhatá: l'état c'est moi, úgy mondhatá ő: la gloire c'est moi, 's elmerült minden azon férfi' bámulásában, ki annyi nagyot tett, hogy maga az igazság hízelkedésnek látszott. — Súlyedett végre ő is; ő vala sírköve a' revolutió-

nak, mellyen minden, mit ez nagyot tett, nagy betűkkel fel vala jegyezve; levetették őt is, és sóhajtott Franciaország, de e' sóhajtás vala első lélekzése egy új életnek, melly ifjan és hatalmasan kifejlett. Elveszté a' férfival jelenkorát, a' múltra tekinté vissza 's régi gondolatai felébredtek ismét. —

Restauratióját ünnepelte a' literatura is. Büszkén és fönségesen lépefől az akademia, 's elkezdé legitimításáról beszélni, negyven fejü cerberusként űlt le hatalmasan a' literatura' küszöbén, vigyázva, hogy senki az árnyékok' országából ki ne léphessen, 's — folytatta nagy szókönyvét. De Franciaország megváltozott, egy gondolatért hevült most, 's mint az ifjú, ha szeretni kezd, költővé lett. Bátran 's bátrabban zenge a' dal, magasabban emelkedé a' dalnokszív. Új formákat alkota mindenki magának, új szókat az új érzemenynek; 's ha néha a' régi lánczok csörögtek még, az azért vala, mert széttörték. Kíváncsian hallgata a' nép ez énekekre, mellyet most először ő is érte, örülve a' szebb jövőnek, mellynek tavaszhangjait hallá. De az akademia nagyfontosan rázta hajporos fejét, és diplomájára mutatott és elfonnyadt babérajaira, és non plus ultráról kezdé beszélni. Az ifjuság szemébe nevetett és tovább

danolt. Ekkor összehítta a' tudós kórház egész hatalmát 's elkezdék hosszú syrendalukat, melly még mindenkit álomba szenderített, hogy a' bátor ifjúságot elaltassa; de hisz' álmodott, hogy lehete őt elaltatni.

A' Romantismus elkeзде, 's mert elkezdett, mert némi szivekben erős gyökereket vert, mert meggyőződésé vált, győznie kellett; mert kevésnek adatott meggyőződés, de annak, ki bírja, nem állhat ellent semmi, 's legkevesebbé a' hit, melly nem egyéb, mint legfensőbb álom a' meggyőződésről. — Ha felnyitjuk a' történetek' könyvét, e' naplóját az emberi nemnek, mellyben nem találunk feljegyezve mást, mint bizonytalanságait; ha visszatekintünk a' küzdés' epocháira, az újat találjuk mindenütt győzve a' régin; épen mert új, mert a' századból eredt 's a' században találja viszhangját, mert lennie kell, míg a' másik csak maradni akar, mert ifju, 's mint olyan az élet' csiráját épen úgy hordja magában, mint a' régi a' halálét. —

Nem csak művészség a' poesis, mint p. o. szobrászat, vagy festés, vagy architectura, — a' poesis szükség, egy jajkiáltása az emberi nemnek, melly jobb után vágyódik, egy ton, melly accordját még csak keresi 's dissonancczá vá-

lik, ha nem találja; a' poesisnak van hazája, van százada, 's csak ott érteni őt egészen. A' classicitás örökké idegen vala Francziaországban, a' Parnasszon, a' Heliconon, a' Castali forrásnál kereste exaltatióját a' költő 's dala idegen hősről szólt, kiknek nevét a' franczia kimondás ha elronthatá bár, francziává nem teheté. 'S ha mind ez nem vala is, az idegen mythologia, mellybe nem hitt senki már, melly, miolta iskolában taníták, minden poesisát elvesztette, clég vala minden érdek' elrontására. — Az akademiának valának költői, a' népnek nem vala, szüksége vala költőre 's Hugo Viktor támadott. —

Vannak emberek, kik századukat megelőzik, kiknek lelki világa szebb jövőnek nyílt, kik az aërostatához hasonlóan magasan, tisztább légbe emelkedve, az alant álló emberiségre lenéznek, mellytől, mint a' sasnak, nincs mit várniok mást, nyílaiknál; voltak illy emberek 's csodáljuk, ez ugy is egyetlen jutalmuk; — de csak az ki egészen korában élt, ki korát megérté, az hathat. Hugo Viktor ez utóbbiak' egyike. Az ő aerája a' XIXdik század, az ő hazája Francziaország; minden érzeményt, melly népének szívét emelte, ő érzette, minden öröm, remény, fájdalom viszhangot talált szívé-

ben is. Minden, a' mit énekelt, Vdik Henri' születésére készített ódájától a' Roi s'amuseig, népérezmény vala; és abban fekszik nagysága, hogy felette nagy volt, nem vetni meg a' popularitást. Midőn látá azon literaturát, azon hideg XVIIIIdik század' poesisát illatlan virágaival, jeges napjával, embereivel élet nélkül, midőn látá e' művészetet, melly márványszoborként hidegen, halaványan állt előtte, tudósoknak reminiscentia, tudatlanoknak semmi: akkor érzé, hogy más poesisnak is kelletik lenni, mint mellyet utánozás szül, és új ösvényt tört magának, vezetőül nem véve mást, mint érezményét, czélúl az igazságot.

Múlt kelle dalának; de érzé, hogy múltunk nem a' római vagy görög világ, hanem hogy a' középkor. Felfogta tehát e' kort, ez ifju korát az emberi nemnek, egész nagyság — 's boldogtalanságával, álmival 's reményivel, 's oda állítá századja' elébe mint egy kérdést. Az ő poesisa egy világ, de világ mint a' mienk, teli keservvel; világ, mellyben a' napot csak néha terhes fellegek' szélein látni, virágtalan 's teli sírokkal, örömtelen 's teli dicsőséggel; világ, mellyet bámulunk, de mellyből elkiváncozunk. — Nyelvén szólítá meg századát, mi csoda, hogy keményeknek látszanak hangjai;

korából festett egy képet, mi csoda, hogy komolyak vonásai, egy Napoleont bírt e' század, Delille' énekein örvendjen-é? — Nem tetszeni, használni, vala Hugo Viktor' célja, és ő elérte. Felette szent, felette nagy vala néki a' poesis, mintsem hogy játékként célznak tartaná, neki eszköz vala, mellyet használt, hogy népét erősítse, 's az erő rény. Igazság az, mit keresett, mit, feltalált, és azért fog élni, legnagyobb tanúja korának. — — —

Nem fejezhetem bé ezen hosszú, 's sokaknak talán únalmas előszómat annélkül, hogy itt Hugo Viktor' ön szavait, mellyekben drámai munkálatiról szól, előhoznám. Szükség, hogy a' dráma — így szól Angelóhoz írt előszavában — mint ezen munka' írója azt alkotni kívánná, philosophiát adjon a' sokaságnak, az ideáknak formát, a' poesisnak inakat, vért, életet, részrehajlatlan magyarázatot a' gondolkodónak, a' beteg léleknek gyógyszer, a' rejtett sebeknek balzsamot, egy tanácsot mindeniknek, mindenkinek törvényt. — A' században, mellyben élünk, a' művészet' köre messze terjedt: a' publicum, így szóla a' költő egykor; a' nép, így szól a' költő ma. — Ercsi, November' 24dikén 1835.

Báro Eötvös József.

A N G E L O.

SZEMÉLYEK.

ANGELO MALIPIERI, podesta.
CATARINA BRAGADINI.
TISBE.
RODOLFO.
HOMODEI.
ANAFESTO GALEOFA.
REGINELLA.
EGY SZERECSEN.
ÉJJELI ÓRŐK.
AJTÓNÁLLÓ.
PADOVAI SZENT ANTAL' APÁTJA.
PAP.

Padova. — 1549.

Francisco Donato doge alatt.

E L S Ó N A P.

A' KÚLCS.

SZEMÉLYEK.

**ANGELO MALIPIERI.
TISBE.
HOMODEI.
RODOLFO.
ANAFESTO GALEOFA.**

E L S Ó N A P.

Éj. Ünnepileg kivilágított kert. Jobbról palota, musikával telve és világossággal, egy a' kertre nyíló ajtóval; földszint-arcad-galeria 's azon fel alá járó vendégek. Közel az ajtóhoz egy kőpad. Balról 's árnyékban más pad, azon egy elszunnyadt férfi. Hátul a' fák fölött tiszta egen az akkori Padovának fekete árnyékrajza. A' felvonás' vége felé hajnallik.

ELSŐ JELENET.

TISBE: *dús ünnepöltözet. ANGELO MALIPIERI; herczegi palást, arany csillag. HOMODEI; elszunnyadva, hosszú barna, elől békapcsolt gyapott köntös, vörös alöltvény; mellette egy guitar.*

TISBE

Igen, te vagy az úr itt, fennség; te vagy a' büszke podesta; néked adatott élet 's halál-jog, néked minden hatalom, minden szabadság. Velence küldött téged, 's hol csak látnak, mint ha e' republika' képét 's felségét látnák. Ha egy utcán végig mégy, az ablakok bezáródnak, a' járók ellopódnak, 's a' házak' egész belseje remeg. Oh! e' szegény padovaiaknak, ha előtted állnak, nem büszkébb és biztosabb viseletük, mintha ők len-

nének Konstantinápoly' lakosai, 's te a' nagy úr. Igen, ez úgy van. Ah voltam én Bresciában. Ez más. Velencze nem merne bántani Bresciával úgy, mint Padovával bánnik. Brescia védelmezné magát. Ha Velencze' karja sújt, Brescia harap, Padova nyál. Gyalázat. De jól van! bár mindenki' ura légy itt, 's bár rajtam is uralkodni vélsz, figyelj fennség, és az igazat én fogom mondani néked, én. Ne félj, nem az ország dolgairól, a' tiéidről. Halld hát, elmondom; különös egy ember vagy, épen nem értelek; engem szeretsz 's félted feleségedet.

ANGELO.

Féltelek én téged is asszonyom.

TISBE.

Istenem! nem szükség mondanod. És még is nincs hozzá jogod, a' tiéd én nem vagyok. Itt ágyasodnak tartanak, de nem vagyok az; jól tudod.

ANGELO.

Ez fényes vendégség, asszonyom.

TISBE.

Ah! én csak szegény színészné vagyok, a' senatoroknak vendégségeket adhatok, urunkat mulatni igyekszem, de ma épen nem boldogulok. Képed setétebb mint fekete álarczám. Hijába vesztegetek lámpákat és fáklyákat, a' setét gond homlokodon marad. Mit musikában adok, uram, nem adod vissza vigszággal. Rajta, ne vess már egy keveset.

ANGELO.

Igen, nevetek. — Nem mondad-e, hogy testvéred az az ifju ember, ki veled jött Padovába?

TISBE.

Ugy van 's aztán?

ANGELO.

Épen most beszéltél véle. És ki az a' másik a' kivel volt?

TISBE.

Az barátja. Vicenziai, neve Anafesto Galeofa.

ANGELO.

És testvérednek mi neve?

TISBE.

Rodolfo, uram, Rodolfo. Húszszor magyaráztam neked mind ezt. Nincs-e kellemesebb mit mondanod?

ANGELO.

Engedelmet, Tisbe, nem kérdezlek többé. Tudod-e, hogy Rosamundát véghetlen kellemmel játszottad tegnap, hogy e' város igen boldog, mert téged bírhat, 's hogy egész Olaszország, téged csodálva, irigylí e' Padovát, mellyet te annyira szánsz? Ah! e' sokaság, melly néked tapsol, nékem alkalmatlan. Megül a' féltés, ha olly szépen látlak, annyi szemeknek. Ah, Tisbe! — ki volt amaz ál-orczázott férfi, kivel ma este a' két ajtó közt szólottál?

TISBE.

„Engedelmet, Tisbe, nem kérdezlek töb-

bé.“ — Ez igen szép. Ama' férfi, uram, az Virgilio Tasca.

ANGELO.

Hadnagyom?

TISBE.

Hajdúd.

ANGELO.

És mit akartál véle?

TISBE.

Megjárnád, ha nem volna kedvem elmondani.

ANGELO.

Tisbe!...

TISBE.

De nem, lám, én jámbor vagyok, ime a' történet. Te tudod, mi vagyok? semmi, egy leány a' népből, színjatszóné, portéka, melyet ma czirogatsz, holnap eltörsz. Mindig enyelegve. Jól van, bár mi kevés legyek is, volt egy anyám. Tudod-e, mi az, ha anyánk van? volt-e néked is egy, néked? tudod-e mi az, gyermeknek lenni, szegény gyermeknek, gyenge, mezítelen, éhes, elhagyott gyermeknek, 's érzeni, hogy van melletted, körülötted, feletted, veled járva ha jársz, megállva ha megállsz, mosolyogva ha sirsz, egy asszony... — De nem, nem tudod még mi egy asszony — egy angyal, ki melletted áll, ki rád néz, ki beszélni tanít, és nevetni, és szeretni! ki kezei közt melegíti újaidat, testedet térdivel, lelkedet szívében. Ki tejét adja, míg kicsi vagy, kenyerét ha felnősz,

életét mindig. Kinek mondod, anyám! ki néked mondja, gyermekem! olly édes hangon, hogy e' két szónak maga Isten örül! — Ime és nékem illy anyám volt. — Szegény asszony volt ő férj nélkül, morlak énekeket danolt Brescia' piaczain; én véle jártam. Egy pár fillért vetének az átmenők. Ez vala kezdetem. Anyám közönségesen Gatta Melatta' oszlopánál tartózkodott. Egy nap, az éncében, mellyet ő annélkül, hogy értené, danolt, úgy látszik néhány a' velencei signoriát megbántó vers vala, mellyek egy követ' körülöttünk álló cselédeit megneveltették. Egy senator mellettünk elmegy, körülnez, 's hallván a' dalt, az őt követő kapitányhoz így szól: akasztófára ez asszonnyal. Velence' tartományiban ez hamar megtörténik. Anyám tüstént megfogattatott. Nem szóla semmit: minek is? megölele 's egy nagy könny hulla homlokomra, feszületét vevé kezébe, 's kötözni hagyá magát. Még most is látom e' feszületet sikárolt rézből. Nevem, Tisbe, van egy tör' hegyével felírva alján. Tizenhat esztendő's valék akkor, néztem, hogy kötözték anyámat, annélkül, hogy szólani, vagy kiáltani, vagy sírni tudtam volna, mozdulatlanúl áltam, meredten, halva, mintha álmodnám. Hallgatott a' sokaság is. De volt a' senatorral egy fiatal lány, kit kezénél fogva vezetett, leánya bizonyosan, ki rögtön megindult sorsunkon. Szép fiatal lány, uram.

Szegényke! a' senator' lábaihoz borúlt, és annyit síra, és olly esdeklő könnyeket, és olly szép szemekkel, hogy végre kegyelmet nyere anyámnak. Ugy van, uram. Mikorra anyám feloldoztatott, feszületét vevé, — anyám, — és a' szép leánykának adta, mondván: asszonyom, tartsd meg e' feszületet, szerencsét hozand. Azolta anyám meghalt, szent asszony; én gazdaggá lettem, és látni szeretném ismét e' lyánkát, ez angyalt, ki megmentette anyámat. Ki tudja, tán nő most, és ennél fogva szerencsétlen, tán néki van szüksége rám most. Minden városban, mellyhez érek, a' sbiret hivatom, a' barigelt, a' policzia' emberét, elbeszélem a' történetet, 's annak ki ez asszonyt, kit keresek, feltalálja, tizezer arany sequinát adandok. Ime az ok, mellyért épen most barigeleddel, Virgilio Tascával az ajtó közt szóltam. Megelégszel-e? —

ANGELO.

Tíz ezer arany sequinát! de mit adnál magának az asszonynak, ha feltalálnád?

TISBE.

Éltemet! ha kívánja.

ANGELO.

De min ösmersz reá?

TISBE.

Anyám' keresztjén.

ANGELO.

Oh! azt elvesztette.

TISBE.

Oh — nem! nem vesztí az ember , mit így nyert.

ANGELO *Homodeit észrevéve.*

Tisbe! Tisbe! egy ember van itt; tudod-e, hogy itt ember van; kicsoda ez az ember?

TISBE *felkaczagva.*

Oh Istenem! jól tudom, hogy itt ember van, 's mi több: hogy alszik! ne ijedj meg ettől is! ez szegény Homodeim.

ANGELO.

Homodei? kicsoda az Homodei?

TISBE.

Az, Homodei az egy férfi, uram, épen úgy mint Tisbe egy asszony. Homodei, uram, az egy gitárjátszó, kit a' St. Marki elnök barátaim' egyike levéllel küldött hozzám, melyet néked mutatni fogok, vén szerelemföltő, és mi több egy ajándék vala csatolva a' levelhez.

ANGELO.

Micsoda?

TISBE.

Oh! valóban velenczei ajándék. Szekrény, mellyben csak két üvegecske találtatik; egy fejér, a' másik fekete. A' fejér olly erős bódárt rejt, melly tizenkét óráig halálhoz hasonló álomba szenderít; a' fekete mérget, ama szörnyű mérget, mellyből Malespina a' pápának egy aloe pilulában adott, hisz' tudod. Bara tom írja, hogy ennek idővel hasznát vehetem,

Galanteria, mint látod. Egyébiránt a' tisztelt úr tudósít, hogy a' szegény ember, e' levél és ajándék' kézhez adója, gubó. Tizennégy napja hogy itt van, 's látnod kelle őt, mint eszika' konyha előtt, alszik minden szugban kedve szerint, játszik, énekel míg Vicenziába menend. Velenczéről jön. Oh így vándorolt anyám is. Magamnál tartom, míg kívánja. Ma estve mulatta egy ideig a' társaságot. Vendégségünk nem mulatja őt, 's alszik. Ez olly természetes mint bár mi.

ANGELO.

Jót állsz az emberért. —

TISBE.

Eredj, tréfálsz! szép alkalom illy elrémultnek látszanod. Egy guitarjátszó, egy gubó, egy alvó! ah podesta uram! de mi bánt? egész életedet kérdésekkel töltöd erről amarórol, 's mindent gyanúsnek tartasz. Szerelem féltés-e ez vagy félelem?

ANGELO.

Mindkettő.

TIBISBE.

Szerelemféltés, azt értem. Kötelességednek tartod, két asszonyra vigyázni. De félelem! te az úr, kitől mindenki fél. —

ANGELO.

Első ok reszketnem.

Közelgve Tisbéhez halkán.

— Hallgass, Tisbe. Igen, mint mondad, mindent tehetek itt; ura vagyok e' városnak,

zsarnoka, fejedelme; podesta, kit Velencze Padovára téssen; a' tigris' körme a' juh felett. Igen, mindenható; de bár mi korlátlan hatalmam, felettem, lám, Tisbe, van valami nagy és szörnyű, és teli setétséggel, Velencze. És tudod-e mi az a' Velencze, szegény Tisbe? En megmondom néked, Velencze, az az inquisitio, az a' tizek' tanácsa. Oh a' tizek' tanácsa, beszéljünk halkán erről, mert talán itt van valahol, 's hallgat reánk. Emberek kiket egy sem üsmer közülünk, 's kik mindnyájunkat üsmerik. Emberek, kiket nem látni semmi ünnepen, 's kiket látni minden vesztőhelyen. Emberek, kik kezükben tartanak minden fejet, a' tiedet, az enyimet, a' dogéét, 's kiknek nincs sem ruhájok, sem csillaguk, sem koronájok, semmi mi őket kijelentné, semmi miért mondhatnád: Ez egyikök! legfelyebb egy titkos jel ruhájok alatt; segédjeik mindenütt, mindenütt sbireik, mindenütt hóhérjaik. Emberek, kik Velencze' népének nem mutatnak soha más képeket, mint ama' komor mindig nyitott réz szájakat Sz. Márkus' csarnokai alatt. Veszedelmes szájak, mellyeket némáknak hisz a' nép, 's mellyek beszélnek még is, haragosan és szörnyen; vádolj! ezt mondják minden átmenőnek. — Bevádolva egyszer megfogatunk; megfogva egyszer minden mondva van. — Velenczében minden rejtve történik, titkosan, bizonyosan. Elítélve, kivégezve;

nincs mit látni, nincs mit mondani; a' kiáltás lehetlen, hasztalan a' tekintet; peczek a' szenvedő' szájában, álorcza a' hohér' képén. De mit beszéltem neked vesztőhelyekről most? csalatkoztam. Velenczében az ember nem hal vesztőhelyen, ott eltűnik. Egyszerre egy személy hibázik a' családból. Hová lett? az ón kamarák, a' kutak, Orfano' canalisa tudják. Néha valamit vízbe esni halasz éjtszaka. Menj át hamar akkor. — Egyébiránt bálók, ünnöpek, fáklyák, muzsika, gondolák, színjátékok, öt holnapi farsang, lám ez Velence. Te, Tisbém, szép színjátszóném, csak ez oldalát ösméred; én a' senator, én ösmerem a' másikat. Lám, minden palotában, a' dogéében, az enyimben, annak tudta nélkül, ki benne lakik, egy titkos folyosó vagyon, szüntelen árulója minden teremnek, szobának, ágyhelynek; egy setét folyosó, mellynek mások mint te ösmerik ajtait, 's mellyet magad körül keringeni érzesz, annélkül, hogy bizonyosan tudnád, hol; egy rejtett vájulat, mellyben szüntelen jönnek, mennek ösméretlen emberek, kik valamit mivelnek. És a' személyes boszúk, mellyek mind evvel vegyülvék, e' homályban haladnak előre. — Éjtszaka sokszor felülök ágyamon, hallgatok 's lépteiket hallok a' falban. Látod-e, milly szorultságban élek én, Tisbe. Én Padovát nyomom, de ez nyom engemet. Küldésem Padova' meghódítása. Parancsom, hogy szörnyű legyenek. Csak mint

zsarnok lehetek úr. Ne kérj kegyelmet senkiért, bár ki legyen is, tőlem, ki neked semmiben ellent nem állhatok; elveszteniél. Hátártalan hatalman vagyon büntetni; kegyelmezni semmi. Oh, ez így van. Padova' zsarnoka, rabja Velenczének. Oh eredj, jó vigyázat alatt vagyok. Oh a' tizek tanácsa! Állíts egy művest magát egy pinczébe, 's csináltass vele lakatot, még minekelőtte a' lakat kész, a' tizek' tanácsa kezében tartja kulcsát. Oh Tisbe, Tisbe! az inas, ha szolgál, kémkedik, a' barát, ha köszönt, kémkedik, a' pap, ha gyónok, kémkedik, a' nő, ha mondja: szeretlek, — hidd el Tisbe — kémkedik!

TISBE.

Ah; uram!

ANGELO.

Te nem mondtad soha, hogy szeretsz. Nem szólok rólad, Tisbe. De ismétlem, minden mi rám halgat egy füle a' tizek' tanácsának, minden mi hozzám ér egy keze a' tizek' tanácsának. Írtóztató kéz, melly sokáig tapogat, 's hirtelen sújt! Oh! én büszke podesta, ki biztosít, nem jelenik-e meg holnap egyszerre egy alávaló sbire szobámban, ki nekem mondja: „kövess“ 's ki nem lesz egyéb egy alávaló sbirnél, 's kit én követni fogok! hová? egy mély helyre, honnan ő nálam nélkül jövend ki. Tisbe, velenceinek lenni, az annyi mint egy hajszálon függni. Komor és komoly helyzet az enyim, Tisbe, az égő tűzhelyre,

mellyet te Padovának nevezsz, hajolva állani, képeket mindig álarczával takarva, zsarnok tisztemet teljesítve, bizonytalanság, vigyázat, rettegéstől körülvéve, mindig kitörést félve, 's reszketve minden pillanatban, hogy ön mi-vém megöl, mint ön-mérge az alchimistát. Szánj, ne kérdezd miért rettegek, Tisbe.

TISBE.

Ah Istenem! valóban szörnyű helyzet a' tiéd!

ANGELO.

Én vagyok az eszköz, mellyel egy nemzet kinozza a' másikat. Illy eszközök hamar elkopnak, 's sokszor törnek el, Tisbe! Ah én szerencsétlen vagyok. Kivüled nekem semmi kedves e' világon. Még is jól érzem, hogy nem szeretsz; legalább nem szeretsz mást, nem de?

TISBE.

Nem, nem, légy nyugott.

ANGELO.

Rosszul mondod e' nemet.

TISBE.

Esküszöm, úgy mondom, mint csak mondhatom.

ANGELO.

Ah! ne légy az enyim, megengedem, de ne légy másé, Tisbe! Ne hallam soha, hogy más....

TISBE.

Hah, — azt hiszed, hogy szép vagy, ha így tekintesz reám?

ANGELO.

Ah Tisbe! mikor fogsz szeretni?

TISBE.

Ha egyszer az egész világ fog szeretni itt.

ANGELO.

Oh! — Mindegy, maradj Padovában. Nem akarom hogy Padovát elhagyd; ha elmennél, véled menne életem, érted é? — Oh istenem, közelítenek. Régolta láthatnak beszélni együtt: ez gyanús lehetne Velenczében. Elhagylak

megállva 's Homodeira mutatva.

Te jót állsz ez emberért?

TISBE.

Mintegy gyermekért, ha itt aludnék.

ANGELO.

Testvéred közelg. Vele hagylak.

el.

MÁSODIK JELENET.

TISBE. RODOLFO — *fekete öltözetben, kalapján egy fekete toll.* — HOMODEI, — *mindig alva.* —

TISBE.

Ah ez Rodolfo! ez Rodolfo! Jer, én szeretlek! szeretlek! —

Arra fordulva, merre Angelo eltávozott

Ne hidd élhetetlen zsarnok, nem testvérem ez, szerelmesem! Jer Rodolfo, bátor vitézem, te nemes száműzött, nagy lelkű férfi! nézz jól szemembe! Te szép vagy, szeretlek!

RODOLFO.

Tisbe...

TISBE.

Padovába mért kívántál jőni ; most lám fogva vagyunk ; nem távozhatunk többé. Körülményeidben testvéremnek vagy kénytelen lát-szani mindenütt. Ez a' podesta belészeretett szegény Tisbédbe ; hatalmába vagyunk, nem akar elereszteni. 'S aztán reszketek szünetlenül, hogy megtudja, ki légy.. Ah milly kin ! Oh ! nem bánom, tőlem nem nyerend semmit a' zsarnok. Te erről meg vagy győződve, nem de Rodolfo ? még is kívánnám, hogy aggódnál ez iránt, kívánnám, félténél.

RUDOLFO.

Ön nemes bájló asszony.

TISBE.

Oh ! mert, lám, én féltetek, 's miként féltetek ! Ez az Angelo Malipieri, ez a' velenczei, ki velem szinte szerelemfáltásról szólt, ő ki azt hiszi, hogy szerelemfáltó, ez az ember, ki evvel mindenféle más dolgokat öszvekever. — Ah ha szerelemfáltó az ember, fenséges uram, nem látja akkor Velenczét, nem látja a' tízek' tanácsát, nem látja a' sbireket, az Orfano' csatornáját, csak egy dolog van szeme előtt, szerelemfáltása. En, Rodolfo, nem láthatlak beszélni más asszonyokkal ; csak beszélni másokkal ; ez is fáj. Milly' joguk van a' te szavaidhoz nekik ? Oh egy vágytárs ! ne adj soha vágytárst nekem, megölném. Lám, én sze-

retlek. Te vagy az egyetlen férfi, kit valaha szerettem. Éltem szomorú vala sokáig, most ragyog. Te vagy világom. Szerelmed nap, melly felettem emelkedik. Más férfiakkal elfagyott e' sziv. Oh mért nem ősmértelek tiz évvel ez előtt, szivemnek minden megfagyott részei talán élnének még. Milly öröm magányosan lehetni egy pillanatig 's beszélgetni! mi boldonság vala Padovába jönnünk! szüntelen szorongásban élünk! Rodolfom! Istenemre! ő szerelmesem! igen! testvérem! Lám, megbódulok örömemben, ha veled kedvem szerént szolhatok; hisz' látod hogy bódult vagyok? szeretsz é?

RODOLFO.

És ki ne szeresse önt, Tisbe?

TISBE.

Ha még egyszer önt mondasz, megharagszom. Istenem! de szükséges, egy kevésbé mutatkoznom vendégeim előtt. Szólj, egy idő óta szomorúnak talállak. Nemde, te nem vagy szomorú?

RODOLFO.

Nem, Tisbe.

TISBE.

Nem szenvedsz?

RODOLFO.

Nem.

TISBE.

Nem vagy szerelemfeltű?

RODOLFO.

Nem.

TISBE.

De én akarom, hogy az légy! vagy talan nem szeretsz! Rajta, el a' szomorúsággal! De úgy, én mindig reszketek, nem nyugtalanít semmi? senki sem tudja itt, hogy nem vagy testvérem?

RODOLFO.

Senki, Anafestón kívül.

TISBE.

Barátod. Oh ebbe bizhatunk.

Belép Anafesto Galeofa.

—Lám itt jön épen. Rá bizlak néhány pillanatra.

Nevetve.

—Signore Anafesto vigyázzon rá, hogy asszonyhoz ne szólhasson.

ANAFESTO.

Nyugott lehetsz, asszonyom.

Tisbe el. —

HARMADIK JELENET.

RODOLFO. ANAFESTO GALEOFA. HOMO-
DEI, *mindig alva.* —

ANAFESTO. *Utána néz.*

Oh! milly bájló! — te boldog vagy Rodolfo, ő szeret.

RODOLFO.

Én boldog nem vagyok, Anafesto; én őt nem szeretem.

ANAFESTO.

Mit mondasz itt?

RODOLFO. *Homodeit meglátván.*

Ki ez az ember, ki itt alszik?

ANAFESTO.

Hadd el; ez egy szegény muzsikus, hisz' tudod.

RUDOLFO.

Ah! az a' gubó.

ANAFESTO.

Te nem szeretnéd Tisbét! lehetséges é ez?
mit mondál nekem?

RODOLFO,

Ah! ha ezt mondtam, felejtsd.

ANAFESTO.

A' Tisbét, — ez imádásra méltó asszonyt?

RODOLFO.

Valóban imádásra méltó. Én nem szeretem.

ANAFESTO.

De hogy lehet ez?

RODOLFO.

Ne kérdezz.

ANAFESTO.

Én, barátod!

TISBE, *visszatérve 's Rodolfóhoz szaladva egy
mosolygással.*Visszajöttem, csak hogy egy szót mondjak:
szeretlek! most elmegyek.

Futva el.

ANAFESTO, *utána néz.*

Szegény Tisbe!

RODOLFO.

Egy titok fekszik éltém' fenekén; melyet csak én üsmérek.

ANAFESTO.

Egykor nemde barátodnak felfedezed? Te ma igen komor vagy Rodolfo.

RODOLFO.

Igazad van; — hagyj magamra egy pillanatig.

Anafesto el. — Rodolfo a' köpadra ül, az ajtó mellett, fejét kezeire támasztja. — Anafesto eltávozván, Homodei felnyitja szemeit, felkél 's lassú léptekkel Rodolfóhoz közelítve, háta megé áll, míg az ábrándokba merült.

NEGYESEDIK JELENET.

RODOLFO. HOMODEI.

Homodei kezét Rodolfo' vállára teszi. Rodolfo vissza fordul, 's bámulva rá néz.

HOMODEI.

Neved nem Rodolfo. Neved: Ezzelino da Romana. Régi család'ivadéka vagy, mely egykor Padován uralkodott; 's most kétszáz esztendő oltá száműzött. Városról városra bujdosol álnév alatt, némellykor Velencze' tartományiba is merész vagy belépni. Hét esztendeje most, húsz esztendő valál akkor, egy nap, ugyan Velenczében, egy templomban ifjú igen szép leányt láttál. Sz. György templomban. Nem követted őt. Velenczében asszonyt

követni annyi mint tőrészúrast keresni; de sokszor visszajöttél a' templomba. Oda jött a' hölgy is. Belé szerettél, és ő beléd. Annélkül hogy tudnád nevét; mert soha nem tudtad azt, 's most sem tudod, néked ő csak Catarina, módot találtál írni neki, 's ő neked felelni. Öszvetalálkozást engedett egy asszonynál, kinek neve Cecilia. Véghetlen szerelem valaköztetek; de a' hölgy tiszta maradott. A' fiatal lyány, nemes vala, ez minden a'mit felőle tudtál. És egy velenczei nemes lyány csak velenczei nemes vagy király' nője lehet. Nem vagy velenczei és nem vagy többé király. Száműzve azon felül, nem reménylhetél. Egy nap nem találtad ott, Cecilia tudósíta, hogy férjhez adták. Egyébiránt nem valál szerencsésebb kitudni férje mint atyja' nevét. Elhagytad Velenczét. Átfutottad az olta egész olaszországot, de mindenütt követe szerelmed. Az örömknek vetetted oda éltedet, a' mulatságoknak, a' bódultságnak, a' véteknek. Hiába. Más asszonyokat akartál szeretni, sőt vélted szeretni őket, e' színésznét példának okáért, Tisbét. Hiába ez is. Mindíg feltűnt az újak alatt régi szerelmed. Három holnapja hogy Tisbével, ki testvérének mond, Padovába jöttél. A' podesta Angelo Malipieri ő fensége belészeretett, 's veled, lám veled mi történt. Egy este, februar' tizenhatodikán a' molinói hidon egy fátyolozott asszony melletted elmenvén, kezénél fogott, 's Sanpiero utczába vezetett. Ez ut-

czában vannak a' régi Magaruffi ősöd harmadik Ezzelin által lerontott palotának romjai; az omladékok közt egy kunyhó vagyon, e' kunyhóban találtad a' velenczei asszonyt, kit szeretsz, 's ki téged szeret hét esztendő óta. Azolta, hetenkint háromszor találkoztatok ezen kunyhóban. Hiv vala szerelméhez és becsületéhez egyszersmind az asszony, férjéhez 's hozzád. Egyébiránt mindig elrejtve nevét. Catarina, semmi más. A' mult holnapban egyszerre vége szakadt boldogságodnak. Egy nap ő nem jelent meg a' kunyhóban. Ime öt hete, hogy nem láttad. Ez onnan van, mert férje félti, 's zárva tartja. — Hajnallik, a' nap közelg. — Keresed mindenütt, nem találsz sehhol, 's nem fogod soha találni. — Akarod-e látni ma estve? —

RODOLFO. *Meredten ránéz.*

Ki vagy?

HOMODEI.

Ah! kérdezősködöl? Én nem felelek. — Így hát nem akarod látni ez asszonyt, ma?

RODOLFO.

Úgy! úgy! látni őt! akarom látni! az Isten' nevében! látni őt egyszer még egy pillanatig 's meghalni!

HOMODEI.

Látni fogod.

RODOLFO.

Hol?

HOMODEI.

Házánál.

RODOLFO.

De mondd nekem, ő! ki ő? nevét?

HOMODEI.

Megmondom házánál.

RODOLFO.

Te az égből jössz!

HOMODEI.

Nem tudok semmit felőle. — Estve, a' hold' kelte után, — éjfélkor, ez egyszerűbb — jer az Albert de Baon palota' szegletéhez, Santo Urbano utczában. Ott leszek. Vezetlek. Éjfélkor.

RODOLFO.

Köszönöm. 'S nem akarod mondani, ki légy?

HOMODEI.

Ki légyek? egy gubó.

el.

RODOLFO, *maga.*

Ki ez az ember? ah mit bánom én? éjfél! éjfélkor! milly messze van még éjfél! Oh! Catarina! az óráért, mellyet ígér, életemet adtam volna!

Tisbe jön.

ÖTÖDIK JELENET.

RODOLFO. TISBE.

TISBE.

Ismét én vagyok, Rodolfo! Jó reggelt! nem lehettem tovább nélküled. Nem válhatok tőled; követlek mindenütt, gondolok, élek általad. Én vagyok árnyéka testednek, te lelke az enyimnek.

RODOLFO.

Vigyázz Tisbe! családom boldogtalan egy család! egy jósolat, egy végzet van felettünk; melly atyáról fiúra majd nem kikerülhetlenül bételyesedik. Megöljük azt, ki szeret.

TISBE.

Jól van! hát megölsz. 'S aztán? ... csak hogy szeress!

RODOLFO.

Tisbe.....

TISBE.

Később siratni fogsz. Többet én nem kívánok.

RODOLFO.

Te egy angyal' szerelmét érdemelnéd, Tisbe!

Kézét csókolja 's lassú léptekkel eltávozik.

TISBE, *maga.*

De mi ez; eltávozik! Rodolfo! Elmegy. Mi bánthatja őt?

a' padra nézve

Ah, Homodei fclébredett!

Homodei a' színház' hátulján mutatkozik.

HATODIK JELENET.

TISBE. HOMODEI.

HOMODEI.

Rodolfo' neve Ezzelino; a' kalandor, herczeg; a' gubó nagy ész; az alvó, kémkedő macska. Zárt szem, nyitott fül.

TISBE.

Mit beszél?

HOMODEI, *Guitárjára mutat.*

E' gitáron húrok vannak, olly hangot adók, millyent kívánsz. Egy férjfi szívnek, egy asszony szívnek is vannak húrjai, mellyekkel játszhatni.

TISBE.

Mit jelent ez?

HOMODEI.

Asszonyom, ez azt jelenti, hogy ha ma egy szép fiatal embert, ki fekete tollat hord kalapján, elvesztenél, én űsmerem a' helyet, hol jövő éjtszaka feltalálhatod.

TISBE.

Asszonynál?

HOMODEI.

Szőkénél.

TISBE.

Micsoda! mit beszélsz? ki vagy?

HOMODEI.

Nem tudom.

TISBE.

Te nem vagy az, minek hittelek, oh én boldogtalan! Ah! gyanakodott a' podesta: te szörnyű ember vagy! Ki vagy? oh, ki vagy? Rodolfo egy asszonynál! jövő éjtszaka! Ezt akarod mondani! felelj, ezt akarod mondani?

HOMODEI.

Nem tudok semmit felőle.

TISBE.

Ah, hazudsz! ez lehetlen; Rodolfo szeret.

HOMODEI.

Nem tudom.

TISBE.

Ah! alávaló! ah! hazudsz! és miként nem! Meg vagy vesztegetve! Nékem is vannak ellenim! De Rodolfo szeret. Menj, nem fogsz felháborítani. Én neked nem hiszek. Nemde mérgelődöl, hogy az, mit mondál, épen nem hat rám.

HOMODEI.

Észrevetted kétség kívül, hogy a' podesta, Malipieri Angelo ő fennsége, nyaklánczán egy művészileg dolgozott kis arany ékességet hord? — ez ékesség egy kulcs. Szinleld, mintha ékességnek kívánnád. Kérd el tőle, de ne mondd mi célra.

TISBE.

Kulcs? nem fogom elkérni. Nem fogok semmit kérni. A' semmirekellő gyanúba akarja hozni Rodolfót előttem! Nem akarom a' kulcsot. Takarodj', nem hallgatlak többé.

HOMODEI.

Lám ott jön épen a' podesta. Ha a' kulcs kezédnél lészen, megmagyarázom jövő éjtszaka, mi módon használhatod. Egy óranegyed után vissza térek.

TISBE.

Semmirevaló! hát nem értesz? mondom, nekem e' kulcs nem kell. Én bizok Rodolfóban. A' kulccsal én nem bajlódom. Egy szót sem szólok felőle a' podestának. 'S ne térj vissza, hasztalan! én neked nem hiszek. —

HOMODEI.

Egy negyed óra múlva.

el. Angelo jön.

HETEDIK JELENET.

TISBE. ANGELO.

TISBE.

Ah! itt vagy uram. Keressz valakit?

ANGELO.

Úgy van, Virgilio Tascát, rövid beszédem volna véle.

TISBE.

Még mindig szerelemföltő vagy?

ANGELO.

Mindíg.

TISBE.

Nincs jó dolgod. Minek a' szerelemföltés?

En nem értem, hogy lehet valaki szerelemföltő.
 Én részemről egy férfit bár mint szeretnék,
 szerelemföltő nem lennék azért.

ANGELO.

Mert senkit sem szeretsz.

TISBE.

Oh! én szeretek valakit.

ANGELO.

Kit?

TISBE.

Téged.

ANGELO.

Engem! igazán? Ne üzd velem játéko-
 dat, Istenem! Oh! ismételd a' mit most mon-
 dottál.

TISBE.

Szeretlek.

Malipieri elragadtatva közelít Tisbéhez; — ez nyaklánczához nyúl.
 Lám!, ugyan milly ékesség ez? még eddig nem
 vettem észre. Bizony szép, jó mív. Oh de
 ezt Benvenuto véste.... Gyönyörű! de micsoda
 ez? ez illenék tán asszonynak is.

ANGELO.

Ah! Tisbe, egy szóval örömmel töltötted el
 szívemet.

TISBE.

Jól van, jól van. De mondd hát, micsoda ez?

ANGELO.

Ez, ez egy kulcs.

TISBE.

Ah — ez egy kulcs. Lám, azt soha nem gon-

doltam volna. Ah — úgy van, látom, ím evvel kell nyitni. Ah ez kulcs.

ANGELO.

Kulcs, Tisbém.

TISBE.

Ah! mert kulcs, nem kell, tartsd meg.

ANGELO.

Micsoda; hát kívántad, Tisbe!

TISBE.

Talán mint szépen vésett ékességet.

ANGELO.

Oh fogadd el.

leoldja a' kulcsot lánczáról.

TISBE.

Nem uram. Ha tudtam volna, hogy kulcs, nem szóltam volna. Mondom, hogy nem akarom. Talán használod.

ANGELO.

Oh! felette ritkán. És hisz' még egyet bírok. Bátran elveheted, esküszöm.

TISBE.

Nem, uram! nincs már kedvem rá. Ajtókat is nyithatni e' kulccsal? igen kicsi.

ANGELO.

Az nem tesz semmit; illy kulcsok csak titkos lakatokhoz valók. Ez több ajtót nyit; mások közt egy háló szobát.

TISBE.

Valóban! Jól van, mert úgy kívánod, elfogadom.

ANGELO.

Oh! köszönöm. Milly szerencse! elfogadtál valamit Tisbém! köszönöm!

TISBE.

Most emlékezem, Velenczében a' franczia követnek Montluc úrnak majd nem ehhez hasonló kulcsa volt; ösmerted e uram Montluc maréchalt? Nagy eszű ember, nem de? de hisz' ti velenczei nemesek nem beszélhettek a' követekkel. Nem jutott eszembe. De mindegy; ő nem volt barátja a' hugonottáknak, ez a' Montluc úr. Jaj nekik, ha valaha kezei közé kerülnek; ez büszke pápista. De lám, úgy rémlik, ott keres Virgilio Tasca, ott lenn; a' galériában.

ANGELO.

Gondolod?

TISBE.

Hisz' beszéded van véle?

ANGELO.

Oh átkozott legyen ő, ki társaságodból elragad.

TISBE. *A' galériára mutat.*

Erre.

ANGELO, *kezeit csókolva.*

Ah Tisbe, hát szeretsz!

TISBE.

Erre, erre. Tasca vár reád.

Angelo el. Homodei a' szín' fenekén megjelenik. Tisbe, elébe szalad.

NYOLCZADIK JELENET.

TISBE. HOMODEI.

TISBE.

Itt a' kulcs.

HOMODEI.

Hadd lássam

a' kulcsot vizsgálva

Rendben van. — Van a' podesta' palotájában egy folyosó, melly a' Molinoi hidra néz. Ma estve rejtse el magadat ott, egy bútor vagy szőnyeg megett, kényed szerint. Két órákor éjféltűn felkereslek.

TISBE. *Erszényét neki adva.*

Míg jobban jutalmazlak, vedd addig is ez erszényt.

HOMODEI.

A' mint tetszik. De hadd végezzek. Két órákor éjféltűn felkereslek. Megmutatom az első ajtót, mellyet e' kulccsal nyitnod kell. Azután elhagylak. Elvégezhetsz mindent nálad nélkül is; csak egyenesen menj tovább.

TISBE.

Mit találándok az első ajtó után?

HOMODEI.

Egy másodikat, melly e' kulccsal hasonló-kép felnyilik.

TISBE.

És a' második után?

HOMODEI.

Egy harmadikat; e' kules felnyitja mind.

TISBE.

Es a' harmadik után?

HOMODEI.

Látni fogsz.

M Á S O D I K N A P.

A' FESZÜLET.

SZEMÉLYEK.

**ANGELO MALIPIERI.
CATARINA BRAGADINI.
TISBE.
RODOLFO.
HOMODEI.
REGINELLA.
DAFNE.**

MÁSODIK NAP.

Szoba, aranyhímzett bíborral gazdagon behúzva. Szegletben balra egy álláson fenyőágy, oszlopokon nyugvó menyezet alatt; négy oldalról carmoisin kárpitok függnék, melyek leeresztve az egész ágyat eltakarhatják. Jobbra a' szögletben nyitott ablak, és festéssel eltakart ajtó, mellette egy oltár 's felette a' falon egy feszület sikárolt rézből. Hátul nagy két szárnyú ajtó, az ajtó és az ágy között egy más kis ajtó sok ékességgel. Asztal, karszékek, gyertyák, egy nagy szekrény; kiinn kert, tornyak, holdvilág. Az asztalon gúttár.

ELSŐ JELENET.

DAFNE, REGINELLA. — *Később* HOMODEI.

REGINELLA.

Ugy van, Dafne, az bizonyos, nekem Troilo az éji őr beszélette. A' dolog nem rég történt; mikor asszonyunk utolszor Velenczébe utazott. Egy sbire, egy alaváló sbire, merész vala szeretni őt, sőt irni neki 's őt látni a-karni. Hihető é ez? asszonyunk elüzette 's jól tevé.

DAFNE, *az oltár melletti ajtót felnyitva.*

Igazad van Reginella, de asszonyunk imád-ságos könyvére vár, tudod?

REGINELLA, *nehány könyvet az asztalra rak.*

De mi a' másik történetet illeti, az szörnyebb 's azt is bizonyosan tudom. A' szegény Palinuro, mert urának tudtára adta, hogy a' házban egy kémmeel találkozott, még az estve szörnyet halt. A' mérég, érted? Javaslom, vigyázz magadra, e' palotában jól meg kell fontolni minden szót, leselkedve áll mindig valaki a' falban 's hallgat.

DAFNE.

Rajta, siess hát; majd máskor beszélünk, affszonyunk vár.

REGINELLA, *mindent elrendelve 's szemeit az asztalra meresztve.*

Ha sietsz, menj előre. Majd én követlek.

Dafne kimegy, 's bezárja az ajtót, annélkül hogy Reginella észrevenné.

De látod Dafne, hallgatást ajánlok ez átkozott palotában; nincs biztos szoba ez egyen kívül. Ah! itt legalább nyugalomban vagyunk. Itt beszélhetünk, a' mit akarunk. Ez az egy hely, hol, ha szól, bizonyos az ember, hogy nem hallgat senki

Mig ez utolsó szavakat kimondja, egy falnál álló szekrény megfordul, 's Homodeinek utat nyit annélkül, hogy észrevétnék, 's ismét bezáródik.

HOMODEI.

Ez az egy hely, hol, ha szól, bizonyos az ember, hogy nem hallgat senki.

REGINELLA, *megfordulva.*

Egek!

HOMODEI.

Hallgass.

Felnyitja köntösét, mely alatt fekete bársony mellény látszik,
e' három ezüsttel himzett betűkkel C. D. X. Reginella
elréműve néz majd az emberre majd a' betűkre.

Ha valaki egyet közülünk látott 's mással, bár
ki legyen az, bár mi jel által sejdített, hogy
látott, még a' nap'áldozta előtt szörnyet hal.
A' nép közt szó van felőlünk, tudnod kell,
hogy így van.

REGINELLA.

Jésusom! de mely ajtón jött ez bé?

HOMODEI.

Egyiken sem.

REGINELLA.

Jésusom.

HOMODEI.

Felelj minden kérdéseimre és meg ne csalj.
Élteddel játszol. Hová vezet ez ajtó?

a' nagy ajtóra mutat.

REGINELLA.

Ő fensége' hálóteremébe.

HOMODEI, *a' kis ajtóra mutatva a' nagy
mellett.*

És ez?

REGINELLA.

Egy titkos lépcsőre, mely a' palota' folyo-
sóival összefügg; csak urunknak magának van
ehhez kulcsa.

HOMODEI, *az ajtóra mutat az oltár megett.*

És ez?

REGINELLA.

Asszonyunk' oratoriumába.

HOMODEI.

Van é az oratoriumból más kimenet?

REGINELLA.

Nincs. Az oratorium egy tornyocskában van. Egy rostélyos ablakon kívül nincs egyéb.

HOMODEI, *az ablakhoz megy.*

És ez ablak evvel egy arányban áll? Jól van. Nyolczvan lábnyi egyenes fal, 's alól a' Brenta. A' rostély felesleges. De egy kis garádics is van az oratoriumban. Az hová vezet?

REGINELLA.

Szobámba, uram! melly Dafne' szobája is egyszersmind.

HOMODEI.

Van é nyílása e' szobának?

REGINELLA.

Nincs, nagyságos uram. Csak egy rostélyos ablak, és egyetlenegy ajtó, melly az oratoriumba vezet.

HOMODEI.

Mihelyest asszonyod haza jött, szobádba mégy, 's ott maradsz, annélkül hogy valamit hallanál vagy szólnál.

REGINELLA.

Engedelmeskedni fogok, nagyságos uram.

HOMODEI.

Hol van asszonyod?

REGINELLA.

Az oratoriumban imádkozik.

HOMODEI.

Később ide jövend?

REGINELLA.

Úgy van , nagyságos uram.

HOMODEI.

De nem egy fél óra előtt?

REGINELLA.

Nem nagyságos uram.

HOMODEI.

Jól van. Távozzál. Mindenek felett hallgatás; mi itt történend, ahhoz semmi közöd. Hagyj mindent történni, de ne szólj. Egérrel játszik a' macska; mit illet az téged. Te nem tudod, hogy élek. Ez az egész. Érted é? — ha egy szót mersz kimondani, én hallani fogom; egy szemintés, én látni fogom; egy mozdulat, egy jel, egy kézszorítás, én érzeni fogom. Eredj most.

REGINELLA.

Oh! Istenem! ki fog hát meghalni itt?

HOMODEI.

Te, ha szólsz.

Homodei' jelére Reginella a' kis ajtón az oltár mellett el. — Elmente után Homodei a' szekrényhez közeledik, melly magától megfordul, 's egy setét folyosót mutat.

Rodolfo uram! most bátran jöhetsz; csak kilencz lépcső még.

Lépteket hallani a' grádicson, Rodolfo feltűnik.

MÁSODIK JELENET.

HOMODEI. RODOLFO *köponyegbe burkolva.*

HOMODEI.

Jer be.

RODOLFO.

Hol vagyok?

HOMODEI.

Hol légy? — Talán vesztőhelyeden.

RODOLFO.

Mit mondasz?

HOMODEI.

Hallottad e már, Padovában van egy szoba, irtóztató szoba, noha teli virággal, illattal, szerelemmel talán; hová férfi nem hathat, bárki legyen is, nemes vagy jobbágy, ifjú vagy öreg; mert belépni, csak benyitni az ajtót, gonosz tett, mellynek büntetése halál.

RODOLFO.

Úgy van, a' podesta' nőjének szobája.

HOMODEI.

Épen az.

RODOLFO.

És e' szoba?

HOMODEI.

Benn vagy.

RODOLFO.

A' podesta' nőjénél!

HOMODEI.

Úgy van.

RODOLFO.

Az kit én szeretek?...

HOMODEI.

Catarina Bragadini, — Angelo Malipieri a' padovai podesta' felesége.

RODOLFO.

Catarina Bragadini! a' podesta felesége!

HOMODEI.

Ha félsz, ideje még: lám nyitva az ajtó, távozzál!

RODOLFO.

Félni én? igen, érette. Ki áll jót érted?

HOMODEI.

Mi áll jót? várj, megmondom, mert úgy kívánod. Nyolcz napja most, hogy késő éjjel San Prodocimo piacán átmenél. Magad vállal. Kardcsörrenést 's kiáltásokat hallál a' templom megül, oda sietél.

RODOLFO.

És egy álorczázott embert megszabadítottam három gyilkostól.

HOMODEI.

És az álorczázott ember elment, annélkül hogy köszönt vagy nevét megmondta volna. Az álorczázott ember én valék. Ez éjtszaka olta, fennséges Ezzelino, jó akaróddá lettem. Nem üsmérsz, de én üsmerlek. Azon valék, hogy az asszonyhoz, kit szeretsz, közelíthess. Ez háladatosság. Semmi más. Hiszesz most?

RODOLFO.

Oh! igen! oh! köszönöm! Árulástól féltem érette. Teher nyomta szívemet, te megszabadítasz. Ah! te barátom vagy — örökre barátom! te többet téssz értem, mint én tettem érted. Oh! én Catarina nélkül nem élhettem volna tovább. Megöltem volna magamat, 's lám, el lennék kárhozva. Én csak életedet mentettem meg, te megmentéd szívemet, megmentéd lelkemet.

HOMODEI.

Hát maradsz?

RODOLFO.

Ha maradok! ha maradok! mondom: bírom benned! Oh! őt viszont látni! őt egy óráig, egy pillanatig látni! Hát te nem érted, mi az őt viszont látni! — Hol van?

HOMODEI.

Ott, oratoriumában.

RODOLFO.

Hol látandom?

HOMODEI.

Itt.

RODOLFO.

Mikor?

HOMODEI.

Egy óranegyed múlva.

RODOLFO.

Oh Istenem!

HOMODEI, *az ajtókat mutatva egyiket a' másik után.*

Most vigyázz. Ez itt hátul, ez a' podesta' háló-terme. E' pillanatban alszik, és a' palotában nincs ébren senki, mint Catarina és mi. Ma éjjel, úgy tartom, nincs veszély. Egyébiránt a' béménét, mellyen jöttünk, titok, mellyet csak én ösmerek; 's mellyet nem közölhetek; reggel könnyen elillanhatsz.

Hátra megy.

— Ez hát a' férj' ajtaja. Mi téged illet, uram Rodolfo, ki szerető vagy

az ablakra mutat

nem javaslom semmi esetre, hogy evvel élj. Nyolczvan lábnyi meredek fal, 's alul a' folyó. Most magadra hagylak.

RODOLFO.

Egy óranegyed múlva, nem de úgy mondad?

HOMODEI.

Úgy.

RODOLFO.

Maga jövend?

HOMODEI.

Talán nem. Rejtsd el magad egy ideig.

RODOLFO.

Hol?

HOMODEI.

Az ágy megett. Ah! nézd, itt a' balconon. Ha jónak látod, kilépsz. Úgy rémlik, mintha az oratoriumban székeket mozdítani hallanék. Catarina visszajő. Ideje, hogy elváljunk. Isten veled.

RODOLFO *a' balconnál.*

Bár ki légy, illy szolgálat után parancsolj ezentúl mindennel, mi az enyim, vagyonommal, éltemmel!

A' balconra megy, 's eltűnik.

HOMODEI *a' szin' elejére visszatérve halkan.*

Nem a' tiéd többé, fennséges uram.

Körülnéz ha Rodolfo nem látja-e; ruhájából egy levelet vesz ki, 's az asztalra teszi. El a' titkos bemeneten, mely utána bezáródik. Az Oratorium' ajtaján bejön oatarina és Dafné. Catarina velencei nemes asszonyok' öltözetében.

HARMADIK JELENET.

CATARINA. DAFNE. RODOLFO — *a' balconon elrejtve. —*

CATARINA.

Több egy holnapnál! tudod-e, hogy több egy holnapnál, Dafne? Oh! hát vége van. Ha legalább alhatnám, talán álmomban lát-nám; de nem alhatom többé. Hol van Reginella?

DAFNE.

Épen most ment szobájába; imádkozik. Hiv-jam-e nagysád' szolgálatjára?

CATARINA.

Hadd szolgáljon Istenének. Hadd imádkoz-zék. Oh, nekem nem használ semmit az imádság.

DAFNE.

Bezárjam-e az ablakot, asszonyom?

CATARINA.

Látod-e, kedves Dafném, az onnan van, mert felette sokat szenvedek. És még is öt hete már, öt véghetetlen hete, hogy nem láttam őt. Ne zárd be az ablakot. Ez hívesít egy keveskét. Fejem olyan mint a' tűz. Nyúlj ide. — És többé nem fogom látni őt! beva-gyok zárva, őriztetve, tümlőczben. Mindennek vége. E' szobába hatni halálos gonosztett. Oh! nem is akarnám őt látni. Őt itt látni, már a' gondolatnál reszketek. Oh! Istenem! olly annyira vétkes volt hát e' szerelem, Istenem! Mért jött vissza Padovába? mért hittem e' boldogságnak, mellynek olly rövid ideig kelle tartani? Egy óráig láttam őt időről időre, 's ez egy olly rövid, olly hamar muló óra, volt az egyetlen nyílás, mellyen kevés levegő 's napfény juta életembe. Most be van rakva minden. Nem látandom többé a' képet, melly nappalom vala. Oh Rodolfo! Dafne, szólj igazán; nem de azt hiszed, nem látom többé?

DAFNE.

Asszonyom.

CATARINA.

És aztán, én, én nem vagyok ollyan mint a' többi asszonyok. Az örömök, az ünnepek, a' multságok nékem nem használnak. Szivemben, Dafne, hét év oltá csak egy gondolat él, a' szerelem, csak egy érzemény, a' szerelem, csak egy név, Rodolfo. Ha belsőm-be tekintek, Rodolfót találom ott, csak Ro-

dolfót és mindig Rodolfót. Képe' hason mására van teremtvé lelkem. Látod-e ez nem lehet máskép. Im' hét éve, hogy szeretem. Gyermekek valék. Kegyetlenül férjhez adnak. Példának okáért, az én férjem, szólni sem merék vele. Azt hiszed, hogy ez boldogít! milly helyhez az enyim! még ha anyám volna!

DAFNE.

Üzd el már e' komor gondolatokat, asszonyom.

CATARINA.

Oh! illy estvéken, Dafném, mi ketten, ő és én, mi boldog órákat nem éltünk. Bűnös-e az, mit itt felőle szólok? Nem, úgye, nem. Szenvedésem gyötör, nem akarlak kinozni. Menj aludni, menj Reginellához.

DAPHNE.

És. . . .

CATARINA.

Magam fogok levetkezni. Aludj' jól, kedves Dafném. Menj.

DAFNE.

Az Isten őrizzen ez éjjel, asszonyom. —

El az oratoriumon.

NEGYEDIK JELENET.

CATARINA. RODOLFO. *eleinte a' balconon.*

CATARINA *maga.*

Volt egy ének, mellyet énekelt. Lábaimnál énekelte, 's olly édes hangon! Oh! vannak pillanatok, hol őt látni kívánnám! Véremet adnám érte. A' dal főképen mellyet hozzám intézett.

A' guitart veszi.

— Im! dala, úgy tartom.

Busongó dalt játszik.

Bár a' szavakra emlékezhetném. Oh! lelkemet adnám, ha ő énekelné nekem, ő, csak egyszer még! a' nélkül hogy látnám! itt alant, bár milly messzűnne. De az ő szava! halani az ő szavát!

RODOLFO *a' balconon énekel.*

Imádlak angyali, szeretlek asszony.

Az ég benned adá szebb részemet,

E' szívnek alkotá szived' szerelmét,

Bájló arczodnak e' tekintetet.

CATARINA. *Elejtve guitarját.*

Egek!...

RODOLFO *foljtatja, mindig rejtve.*

Oh te bájló,

Oh figyelj,

Ifjad sír itt

'S énekel.

CATARINA.

Rodolfo!

RODOLFO, *megjelenik, megette a' balconra
veti köpönyegét.*

Catarina!

Lábaihoz borúl.

CATARINA.

Te itt? Miként? te itt? Oh Istenem,
megül az öröm, a' rémülés. Rodolfo! tudod-e
hol vagy? azt gondolod-e, hogy ez olly szoba
mint más, boldogtalan? Fejdeddel játszol.

RODOLFO.

Mit bánom én! Meghaltam volna, ha nem
látnálak, könnyebb halni azért, mert láttalak.

CATARINA.

Jól tetted. Igazságod volt eljöni. Az én
éltem is veszélyben forog. De látlak 's mit bá-
nom a' többit. Egy óra veled; 's hadd tör-
jék be aztán e' boltozat, ha akar!

RODOLFO.

Az ég védni fog; minden alszik a' házban,
nincs ok, mért nem mehetnék ki ismét mint
bejöttem.

CATARINA.

Hogy tetted ezt?

RODOLFO.

Egy ember, kinek életét megmentettem. . .
Majd elbeszélem, én megnyugszom eszközeimen.

CATARINA.

Úgyé? Oh! ha te megnyugszol, az elég,
oh Istenem; de nézz rám, hogy lássalak.

RODOLFO.

Catarina!

CATARINA.

Oh gondoljunk most csak min magunkról, te felőlem, én felőled. Igen megváltozva találász, nem de? megmondom okát, ez azért van, mert öt hete, hogy csak sírok. És te mit csináltál, az egész idő alatt? Ah! nemde igen szomorú voltál. Mint hatott rád az elválás? Mondd meg nekem ezt. Beszélj nekem. Akarom, beszélj.

RODOLFO.

Oh Catarina! tőled elválva lenni, annyi mint setétséget hordni szemünkön, a' szívben ürességet, érzeni, mint halunk naponként egy keveset! lámpa nélkül lenni tömlöczünkben, csillag nélkül éjtszaka. Nem élni többé, nem gondolni, nem tudni semmit. Mit csináltam, kérdezed? nem tudom. A' mit érzettem, megmondám.

CATARINA.

Lám én is! lám én is! lám én is! Oh látom hogy sziveink nem váltanak el egymástól. Sok mondani valóm van. Hol kezdjek? Bezárta. Nem járhatok ki többé. Én sokat szenvedtem. Látod-e, nem kell csudálnod, hogy nem borultam karjaid közé. Mindjárt elkapva valék. Oh Istenem! mikor hallám szavadat, nem magyarázhatom neked, nem tudtam többé, hol vagyok. Jer, ülj ide, tudod? mint egyébkor. — Csak halkan beszéljünk.

Nálam maradsz reggelig. Dafne kiereszt. Oh, milly boldog órák! Jól van, most épen nem félek többé, egészen megnyugtattál. Oh! én boldog vagyok, hogy láthatlak. Te vagy a' paradicsom, én téged választanálak. Majd megkérdezed Dafnét, hogy' sirtam; hiven gondoskodott felőlem, a' szegény leány. Majd megköszönöd neki, és Reginellának is. De mondd meg; hát megtudtad nevemet? oh néked nem nehéz semmi. Nem tudom, mit nem vihetnél véghez, ha akarod. Oh mondd! lesz-e módod visszajőni?

RODOLFO.

Lesz. És hogy élnék ennélkül? Catarina, elragadva hallgatlak. Oh ne félj semmit. Lám mi csendes ez éj. Minden szerelem bennünk, minden nyugalom körülöttünk. Két lélek, mint a' miénk, melly egymásnak nyílik, valami olly tiszta, olly szent, hogy Isten maga sem akarná zavarni. Én szeretlek, te szevetsz, és Isten lát bennünket. Hármunkon kívül nincs ébren senki, ne félj semmit.

CATARINA.

Nem félek. És vannak pillanatok, melyekben mindent elfelejtünk. Boldogok vagyunk, 's elragadva egy a' másik által. Lám, elválva csak szegény elzárt asszony vagyok, 's te szegény számüzött férfi. Együtt az angyalok irigylenének. Oh! ők nincsenek annyira mennyországban, mint mi. Rodolfo, örömből nem halhatni; különben meghaltam volna. Fejem-

ben összevegyült minden. Csak imént ezer dolgot kérdeztem, 's nem emlékezem egy szavára. Te emlékezel, nem de? Mit, ez álom! Valóban te vagy itt?

RODOLFO.

Szegény barátném!

CATARINA.

Oh! ne szólj, hadd hozzam rendbe gondolatimat, hadd nézzelek meg, én lelkem! hadd gondoljam, hogy itt vagy. Mindjárt fogok felelni. Vannak pillanatink, tudod, hol nézni akarjuk a' férfit, kit szeretünk, és mondani neki: hallgass, én rád nézek! hallgass, én szeretlek! hallgass, én boldog vagyok!

Rodolfo kezét oszokolja, Catarina visszafordul, a' levelet látja az asztalon.

Micsoda ez? Oh Istenem! e' papiros felébreszt! egy levél! valyon te tetted oda e' levelet?

RODOLFO.

Én nem. De bizonyosan az, ki velem jött.

CATARINA.

Veled egy ember jött! ki? lássuk! Mit jelent e' levél?

Sietve felbontja 's olvas.

„Vannak emberek, kik csak cyprus borral részegülnek, vannak mások, kiket csak finomított boszú gyönyörködtet. Asszonyom — egy sbire, ha szeret, igen csekély, egy sbire, ha boszút áll, igen nagy.“

RODOLFO.

Nagy Isten! mit jelent ez?

CATARINA.

Ösmerem az írást. Ez egy alávaló, ki engem szeretni mert, és azt nekem megvallani, és hozzám jőni egy nap Velenczében, kit én elhajtattam. Neve Homodei.

RODOLFO.

Valóban?

CATARINA.

Kémje a' tizek' tanácsának.

RODOLFO.

Egek!

CATARINA.

Elvagyunk veszve. Tört vetettek. Fogva vagyunk.

A' balconra megy 's lenéz.

Ah Istenem.

RODOLFO.

Mit mondasz?

CATARINA.

Oltsd el hamar a' szövétneket.

RODOLFO. *Ellotja.*

Mit akarsz?

CATARINA.

A' galéria, melly a' molinoi hidra vezet....

RODOLFO.

Mit mondasz?

CATARINA.

Épén most láttam ott fel 's eltűnni egy világot.

• RODOLFO.

Oh én nyomorú esztelen! Catarina! vesztednek oka én vagyok!

CATARINA.

Rodolfo! én hozzád jöttem volna, mint te jöttél hozzám.

A' kis ajtónál halgatódzva.

Csendesen! — halgassunk. Úgy rémlik, mintha zajt hallanék a' folyosón. Úgy van! ajtót nyitnak! jönnek! — merre jöttél be?

RODOLFO.

Egy rejtett ajtón, itt, mellyet amaz ördög meg bezárt.

CATARINA.

Mit tegyünk?

RODOLFO.

Ez ajtó?...

CATARINA.

Férjemhez vezet.

RODOLFO.

Az ablak?....

CATARINA.

Mélység!

RODOLFO.

Ez az ajtó?

CATARINA.

Oratorium, honnan nincs kimenet. Szabadulni nincsen mód. Mindegy, menj be.

felnyitja az oratoriumot, Rodolfo berohan. Catarina bezárja az ajtót — maga.

Zárjuk be kétszer.

A' kulcsot keblébe teszi.

Ki tudja, mi történhetik. Talán segédem akarna lenni, kijőne, 's elvesztné magát.

A' kis ajtóhoz megy.

Nem hallok többé semmit. De még is jőnek. Megállnak: kétségkívül, hogy hallgassanak. Ah Istenem! úgy teszek, mintha aludnám.

Leveti felső ruháját, 's ágyára veti magát.

Ah Istenem! reszketek! A' lakatba kulcsot tesznek. Oh nem akarom látni, ki jő.

Leereszti a' kárpitokat, az ajtó felnyílik.

ÖTÖDIK JELENET.

CATARINA. TISBE.

Tisbe belép egy lámpával. Lassu léptekkel halad, körültekintve: — az asztalhoz érve az eloltott szövétneket vizsgálja.

TISBE.

A' szövétnek füstöl még.

Megfordul, az ágyat látja, odafut 's felvonja a' kárpitokat.

— Maga van, alvást színlel.

Körüljár a' szobában, a' falt 's az ajtókat vizsgálja.

— Ez férje' szobája.

Kezével a' festéssel rejtett oratorium' ajtajára akadva.

— Itt egy ajtó van...

Catarina felült ágyában, 's elbámulva rá néz.

CATARINA.

Micsoda ez?...

TISBE.

Ez? mi ez? várj, majd megmondok. Ez a podesta' ágyasa, ki kezei közt tartja a' podesta' nőjét. —

CATARINA.

Egek!

TISBE.

Mi légyen ez, asszonyom! Ez egy komédiásné, egy leánya a' színháznak, tánczosné, mint ti szoktátok nevezni, ki kezei közt tart, majd megmondok, egy nagy dámát, egy házas asszonyt, egy tisztelt asszonyt, egy erkölcsöt! ki kezei közt tartja, körmei között, fogai között, ki vele csinálhat a' mit akar, evvel a' nagy dámával, evvel a' jó hírűvel, 's ki szétfogja szaggatni, szétdarabolni, szétzúzni, rongyokra tépni! Ah asszonyaim, nagyságos asszonyaim, nem tudom, mi fog történni; de annyi bizonyos, hogy itt tartok egyet lábaim alatt közűletek, 's hogy nem fogom bocsátani! és hogy nyugott lehet! 's hogy jobb lett volna neki feje felett a' villám, mint az én arczom az övének ellenében. Valóban asszonyom, felette merésznek talállak, hogy rám mered emelni szemeidet, midőn szeretőd nagyon hálós termedben.

CATARINA.

Asszonyom.

TISBE.

Elrejtve.

CATARINA.

Csalatkozol!

TISBE.

Ah eredj, ne tagadd. Itt volt! a' karszékek még most is mutatják helyeiteket. Legalább elmozdítani kell vala őket. És mit beszéltetek? ezer gyengéd dolgokat, nem de? ezer bájló dolgokat, nem de? Szeretlek! imádlak! tiéd vagyok! ah! ne nyúlj hozzám!

CATARINA.

Nem értelek.

TISBE.

Ti sem értek többet mint mi asszonyaim! mit mi fennszóval fényes nappal mondunk a' férfinak, azt ti becsstelenül dadogjátok éjtszaka. Az óra különböző, semmi más! Mi férjeiteket csábítjuk el, ti szeretőinket. Viadal. Jól van, vivjunk hát. Ah! színlés, képmutatás, árulások, majmozott rények. Oh csalfa asszonyok! Nem, Istenemre nem! Ti nem értek fel velünk! Mi nem csalunk senkit. Ti csaljátok a' világot, csaljátok családitokat, csaljátok férjeiteket, csalnátok az Istent magát, ha lehetne. Oh a' rényes asszonyok, kik fátyolozva járnak az utszákon! templomba mennek! menjetek félre hát! hajoljatok meg hát! boruljatok földre hát! De nem, ne menjetek félre, ne hajoljatok meg, ne boruljatok földre: menjetek egyenesen hozzájuk; rántsátok le a' fátyolt, álорcza van a' fátyol megett, rántsátok le az álорczát, hazug száj

van az álarcza alatt. Oh ez nekem mintegy, én vagyok a' podesta' ágyasa, te nője vagy, én megrontalak.

CATARINA.

Nagy Isten! asszonyom.

TISBE.

Hol van?

CATARINA.

Ki?

TISBE.

Ő.

CATARINA.

Magam vagyok itt. Valóban magam. Egészen magam. Nem értek semmit, a' mit kérdezz. — Nem üsmérlek, de elfagyasztanak iszonyú szavaid. Nem tudom, mivel bántottalak. Nem hihetem, hogy mind ez téged érdekelne.

TISBE.

Ha érdekel-e! ha engem érdekel! Úgy hiszem, nagyon is érdekel. Te kételkedel? Ezek a' rényes asszonyok nem hisznek semmit. És hát így szólnék veled, mint most szoltam, ha dűh nem töltené el szívemet? Mit bánom én mindazt, mit neked mondtam. Mit bánom én, hogy te nagy dáma vagy, és én színészné, az nekem mindegy, olly szép vagyok mint te! Mérget hordok szívemben, mondom, 's bántalak a' mint csak lehet! Hol van az a' férfi? hogy hívják! látni akarom őt. Oh ha arra gon-

dolok, hogy alvást szinlett! Valóban! ez becsstelen!

CATARINA.

Istenem! Istenem! mi lesz belőlem? az Isten' nevében asszonyom! ha tudnád...

TISBE.

Tudom, hogy itt ajtó van! bizonyos vagyok, hogy ott van!

CATARINA.

Ez oratorium. Semmi más. Nincs senki ott, esküszöm. Ha tudnád! megcsaltak vcsztemre! Elszigetelve élek, magányosan, minden szem elől elrejtve.

TISBE.

A' fátyol!

CATARINA.

Ez oratoriumom, esküszöm, hogy az; ott nincs semmi, csak oltárom, imádságos könyveim.

TISBE.

Az álorcza!

CATARINA.

Esküszöm, nincs senki elrejtve ott, asszonyom!

TISBE.

A' hazug száj!

CATARINA.

Asszonyom...

TISBE.

Jól van, jól. De bolond vagy-e, hogy így szólni vélem; 's hogy képed olyan mint egy

reszkető bűnösé? Nem tagadsz elég bátorsággal Rajta tehát, bátorodjál asszonyom, haragudjál, ha merészelsz, játszad hát az ártatlan asszonyt!

Egyszerre észreveszi a' balcon mellett fekvő köpönyeget
oda fut, 's felveszi.

— Ah most többé tagadnod nem lehet. Itt a' köpönyeg.

CATARINA.

Egek!

TISBE.

Nem, ez nem köpönyeg, nem de? Ez nem férfiköpönyeg? Szerencsétlenségemre nem tudhatni kié, e' köpönyegek mind egyfélék. Vigyázz magadra; mondd meg nekem, mi neve e' férfinak?

CATARINA.

Nem tudom, mit akarsz mondani.

TISBE.

Ez oratoriumod nem de? Jól van! hát nyisd meg.

CATARINA.

Minek?

TISBE.

Én imádkozni akarok, én is, nyisd meg.

CATARINA.

Elvesztettem kulcsát.

TISBE.

Nyisd fel hát.

CATARINA.

Nem tudom, kinél van a' kulcs.

TISBE.

Ah, tudom, férjednél? — Fennséges uram, Angelo! Angelo! Angelo!

A' hátulsó ajtóhoz fut, — Catarina elébe áll.

CATARINA.

Nem; ez ajtóhoz nem közelítesz. Nem, nem közelítesz! Nem bántottalak soha. Nem tudom, mért gyűlölsz. Te nem fogsz elveszteni, asszonyom. Irgalmas léssz erántam. — Várj egy pillanatig. Látni fogod. Majd elbeszélem. Csak egy pillanatig. Egy zavar vagyok mióta itt vagy, egy remülés; és aztán szavaid, mind az, a' mit mondál — valóban zavart vagyok; nem értettem mindent. Mondád, színjátszóné vagy, és hogy én nagy dáma vagyok.... valóban nem tudom már, esküszöm nincs itt senki. Nem szóltál még semmit a' sbirről, és még is bizonyos vagyok, ő oka mindennek; ez egy szörnyű ember, hidd el, megcsal. Kém! nem hisz senki kémnek! Oh! halgass meg egy pillanatig. Egy asszony a' másiknak könnyen enged egy pillanatot. Ha férfit kérnek, ő nem volna olly jó. De te irgalmaz! olly szép vagy, nem lehetsz kegyetlen. Mondom hát, ez az alávaló ember, az a' kém, az a' sbire; elég, ha egymást értjük; megfogod bánni később, hogy halálomat okoztad. Ne ébreszd fel férjemet. Megölne. Oh! ha ösmérnéd állapotomat, szánnál. Nem va-

gyok vétkes, legalább igen vétkes nem, bizony nem. Ha gondatlan voltam, lám, ez azért van, mert nincs már anyám, mondom, nincs már anyám. Oh! ne menj az ajtóhoz.... kérlek! kérlek! kérlek! könyörülj meg!

TISBE.

Vége. Nem hallgatok többé semmit, fennséges uram! fennséges uram!

CATARINA.

Állj meg! Ah! Istenem! Ah! állj meg. Hát nem tudod, hogy meg fog ülni. Engedj hát legalább egy pillanatot, egy kis pillanatot, hadd imádkozzam Istenhez! Nem, nem megyek el innen. Látod-e, ide térdelek

a' rézkeresztre mutat az oltár felett

e' feszülethez

Tisbe a' keresztre moreszti szemeit

— oh! jer, imádkozzál itt mellettem. Teszed, úgy-e? És aztán, ha még mindig halálomat kívánod, ha a' jó Isten nem veszi el tőled e' gondolatot, tégy a' mit akarsz.

TISBE *a' feszületnek rohan 's leszakítja a' falról.*

Micsoda feszület ez? kié volt? honnan kaptad? ki adta?

CATARINA.

E' feszület? oh semmisítve vagyok! oh! hisz' nem használ semmit, ha e' feszületről kérdezősködülsz!

TISBE.

Hogy jött birtokodba? mondd hamar.

a' szövetnek az erkély mellett maradt, odamegy a' keresztet vizsgálva.

CATARINA *utána megy.*

Jól van hát, — egy asszony. A' nevet nézed, melly alatta áll, ez egy név, mellyet nem ösmérek; „Tisbe“ — úgy tartom. Egy szegény asszony, kit halálra ítélték. Én kegyelmet kértem néki. Atyám volt, megkegyelmezett. Bresciában. Még gyermek valék. Oh ne ronts; irgalmazz, asszonyom. — Azután az asszony nékem adta e' keresztet, mondván: hogy szerencsét hozand. Ez minden. Esküszöm, ez minden. De mit használ mind ez neked? mért beszéltetsz velem haszontalanságokat. — Oh! oda vagyok.

TISBE *félre.*

Egek! Oh anyám!

A' hátsó ajtó felnyílik, kilép Angelo háló köntösben.

CATARINA *a' szín' elejére lép*

Férjem! oda vagyok,...

HATODIK JELENET.

CATARINA. TISBE. ANGELO.

ANGELO.

Annélkül, hogy Tisbét észrevenné, ki az erkély mellett maradt.

Mit jelent ez, asszonyom? úgy rémlett, mint-ha zajt hallanék e' szobában?

CATARINA.

Uram. . . .

ANGELO.

Hogy van az , hogy még nem feküdtél le ?

CATARINA.

Ez mert. . . .

ANGELO.

Istenem , reszket. Valaki nálad van , asszonyom.

TISBE. *Előlép.*

Úgy van fennség , én!

ANGELO.

Te , Tisbe. .

TISBE.

Én.

ANGELO.

Te itt éjfélkor ! hogy történt az , hogy itt vagy , és ilyenkor , és hogy hitvesem. . . .

TISBE.

Reszket ? Megfogom magyarázni. Hallgass meg , a' dolog megérdemli.

CATARINA *halkan.*

Végem.

TISBE.

Ím' két szóval. Meggyilkoltadnod kelle holnap reggel.

ANGELO.

Gyilkoltatnom !

TISBE.

Út közt palotádból az enyimhez. Tudod reggel közönségesen magad jársz ki. Ma éjt-

szaka kaptam a' hírt, 's sietve eljöttem tudósítani nődöt, hogy holnap reggel ne bocsásson ki házadból. Lám miért vagyok itt, miért reszket feleséged.

CATARINA *halkan.*

Nagy Isten! mi ez az asszony?

ANGELO.

Valóban? nem csodálom! Látod, igazam vala, midőn az engem körülfogó veszélyekről szoltam. Ki adta hírül?

TISBE.

Egy ösmeretlen, kinek azt kelle igérenem mindenek előtt, hogy szabadon ereszttem. Megtartottam szavamat.

ANGELO.

Roszul tetted. Megigéri az ember, de nem tellyesíti. Hogy jühetél a' palotába?

TISBE.

Az az ember eresztett be. Egy kis ajtót nyitott a' molinói hid alatt.

ANGELO.

Látod! és ide hogy jutottál?

TISBE.

És a' kulcs, mellyet tenmagad adtál?

ANGELO.

Ugy látszik, mintha nem mondtam volna, hogy e' szobát nyitja.

TISBE.

Mondtad uram, csak hogy nem emlékezel.

ANGELO, *a' köpönyeget meglátva.*

Micsoda köpönyeg ez?

TISBE.

Ez egy köpönyeg, mellyet nekem amaz ember kölcsönözött, hogy ide jöhessenek. A' kalapom is tőle volt, nem tudom, hol van.

ANGELO.

Gondolni, hogy illy emberek ki be járnak hozzám, kényük szerint! milly élet az enyém. Ruhámnak egy része mindig törbe akad. Éa mondd meg Tisbe...

TISBE.

Ah! hadd holnapra a' többi kérdéseket. Ma éjtszaka éltedet mentettük, meg kell elégedned. Meg sem köszönöd asszonyodnak 's nekem.

ANGELO.

Engedelmet, Tisbe.

TISBE.

Gyalog hintóm lenn vár. Elkisérsz addig. Hadd alugyék nőd most.

ANGELO.

Szolgalatodra, dona Tisbe. Menjünk át szobáimon, ha úgy tetszik, hogy kardomat vehessem

a' nagy ajtóhoz megy

hola, gyertyákat!

TISBE, *Catarinát kezénél fogva előre vezeti.*
Illantsd el mindjárt, merre én jöttem. Itt a' kulcs

az oratorium felé fordulva

oh! ez ajtó! oh! mint nem szenvedek! még azt sem tudni bizonyosan, ő e!

ANGELO, *visszajön.*

Várlak asszonyom! —

TISBE, *félre.*

Oh! ha csak elmenni láthatnám őt! semmi mód! mennem kell! oh!

Angelóhoz

menjünk fenség!

CATARINA.

Hát álom ez!

H A R M A D I K N A P .

A' FEJÉR ÉS A' FEKETE.

SZEMÉLYEK.

ANGELO MALIPIERI.

CATARINA.

TISBE.

RODOLFO.

A' PADOVAI SZ. ANTAL' APÁTJA.

PAP.

AJTÓNÁLLÓ.

KÉT ÉJI ÓR.

ELSŐ RÉSZ.

Catarina' szobája. A' kárpitok az ágy körül leeresztve.

ANGELO. KÉT PAP.

ANGELO.

Decan uram. Húzássa be feketével ezennel padovai Sz. Antal' templomában a' falakat, a' kart és a' fő oltárt. Két óra mulva — két óra mulva — nagy halotti misét fog szolgáltatni egy jeles személy' lelkének nyugalmaért, ki épen akkor megfog halni. A' misén jelen lesz egész káptalanával. Ki fogja tétetni a' szentséget. Három száz fejer szövétneket fog gyújtatni, mint egy királynéért, hat száz szegényt hivat együvé, kiknek egyenként egy ezüst ducaton, és egy arany sequina fog adatni. A' fekete szőnyegekre Malipieri és Bragadini czimeken kívül más ékességet nem fog aggatni. A' Malipieri czimer arany, egy sas körömmel, a' Bragadini czimer kék és ezüst, vörös kereszttel.

DECAN.

Fenséges podesta. . . .

ANGELO.

Ah! — lemegyen ezennel papjaival, kereszt és zászló elöl, a' hercegi palota' pinczéjébe, hol a' Románaiak' koporsói állanak. Egy kő kivétetett onnan; egy gödör ásatott. E' gödört beszenteli, ne veszítsen időt. Értem is fog imádkozni.

DECAN.

Fenséged' rokonainak egyike?

ANGELO.

Távozzék.

a' Decan meghajtja magát, eltávozik a' közép ajtón, a' pap követi, Angelo visszatartja.

Ön, tisztelendő, itt marad. — Itt mellettünk az oratoriumban egy személy van, kit ezennel meggyóntat.

PAP.

Halálra ítélt férfi, fenség?

ANGELO.

Asszony.

PAP.

Halálra készítsem el őt?

ANGELO.

Arra. Bevezetem.

AJTÓNÁLLÓ, *bejön.*

Dona Tisbe után küldött Excellenziaád, itt van.

ANGELO.

Jőjjön be, 's várjon itt egy keveset.

Az ajtónálló el; a' podesta az oratoriumot felnyitja. a' papnak int, hogy belépjen; a' küszöbnél visszatartja.

Tisztelendő, ha kedves élete, ne mondja senkinek, ha innen kijön, az asszony' nevét, kit látni fog.

belép a' pappal az oratoriumba. A' hátulsó ajtó felnyílik, belép Tisbe és az ajtónálló.

TISBE, *az ajtónállóhoz.*

Tudod-e mit akar?

AJTÓNÁLLÓ.

Nem, asszonyom.

el.

MÁSODIK JELENET.

TISBE, *maga.*

Ah! e' szoba! ismét e' szobában vagyok hát! mit akar velem a' podesta. Ijesztő ma e' palota' tekintete. Mit bánom én. Éltemet adnám egy igenért vagy nemért. Oh! ez ajtó! különös érzemény nappal látnom ez ajtót! Ez ajtó megett volt ő! Ki volt ez ajtó megett? Bizonyos vagyok e arról, hogy ő volt? még a' kémet sem láttam azolta. Oh! bizonytalanság! szörnyű kísértet, melly békét nem ad, melly rád néz kancsal szemekkel, annélkül hogy sírna vagy nevetne. Ha bizonyosan tudnám, hogy Rodolfo volt, — bizonyosan, próbák után! Oh — megölném, elárulnám a podestának. De az asszonyon boszút állnék! Nem. Megölném magamat. Én bizonyos arról.

hogy Rodolfo többé nem szeret; én bizonyos arról, hogy megcsal; én bizonyos arról, hogy mást szeret; mit is tegyek élttemmel? Mit bánnám én, meghalnék! Oh! annélkül hogy boszút álljak? Mért nem? oh e' pillanatban ezt mondom, de képes vagyok én boszút állni is! Jót állhatok e azért, mi történnék akkor, ha békibizonyodnék, hogy ez éjnek férfia Rodolfo?.. Oh! Istenem ments meg engem a' bősztől. Oh Rodolfo! Catarina! oh ha ez igaz volna, mit tennék! valóban! mit tennék? Kitölnék meg? őket é vagy magamat? nem tudom.

HARMADIK JELENET.

TISBE. ANGELO.

TISBE.

Hivattál fennség?

ANGELO.

Igen. Tisbe. Beszédem van veled. Szükséges beszédem elég fontos dolgokról. Mondtam az én élttemben, minden nap egy vetett csel; minden nap egy árulás, minden nap egy tör-sujtás, melly nékem adatik, vagy egy bárd sujtas, mellyet én adok. Egy szóval: feleségemnek szeretője van.

TISBE.

Kinek neve?

ANGELO.

Ki ma éjtszaka mikor mi itt valánk, nála volt.

TISBE.

Kinek neve?

ANGELO.

A' dolog így fedeztetett fel. Egy ember, kéme a' tizek' tanácsának tudnod kell, hogy a' tizek' tanácsának kémjei különös viszonyban vannak velünk a' száraz föld' podestáival. Halálfenyíték alatt tiltja nekik a' tanács: irni nekünk vagy szólni; vagy más üszveköttetésben lépni velünk az napig mellyen megfogtatásunk bizatik rájuk. E' kémek' egyike gyilkolva találtatott ma reggel a' viz' partján Altina' hidja mellett. A' két éji őr találta ott. Párviadal volt-e vagy gyilkosság? nem tudni. A' sbir csak néhány szót mondhatott; 's haldoklott. A' legnagyobb szerencsétlenség az, hogy meghalt! megölettetésekor, úgy látszik elég lélek jelenséggel birt, egy levelet megtartani, mellyet bizonyosan elfogott 's számomra az öröknek általadott. E' levél nékem az éji öröktől által is adatott. Levél, mellyet egy szerető feleségemnek ír.

TISBE.

Kinek neve?...

ANGELO.

A' levél nincsen aláírva. A' szerető' nevét kérdezed? épen az mi leginkább gyötör. A' meggyilkoltatott megmondta ugyan az éji öröknek nevét, de a' gyávák elfelejtették. Nem

emlékezhetnek rá. Nem egyeznek meg a' név iránt semmiben. Roderigót mond ez egyik, a' másik Pandolfót!

TISBE.

És a' levél nálad van?

ANGELO, *keblében keresi.*

Nálam van. Épen azért hivattalak, hogy mutassam. Ha valamikép az irást űsmernéd, megmondhatnád

kiveszi a' levelet.

itt van.

TISBE.

Add ide.

ANGELO. *A' levelet kezei között össze gyűrve.*

Én iszonyú állapotban vagyok, Tisbe! ... Él egy ember ki elég merész elég merész szemeit egy Malipieri' nőjére emelni. Él egy ember elég merész Velencze' arany könyvét megmocskolni, legszebb lapján, azon helyt, hol nevem áll! e' név: Malipieri! Él egy ember, ki ma éjjel e' szobában volt, ki itt járt talán hol én állok. Él egy alávaló ember, ki e' levelet írta, 's ezt az embert nem fogom elérni, és nem fogom szegezhetni megbántásomra bosszúmat, és ennek az embernek nem fogom ontani vérért e' padlaton... Oh asszonyom, ha tudhatnám ki írta e' levelet atyám' kardját odadnám, tiz esztendő't éltemből, és jobbomat.

TISBE.

De mutasd hát a' levelet.

ANAFESTO, *neki adja.*

Itt van.

TISBE, *a' levelet felnyitja rá pillant — félre.*
Ez Rodolfo.

ANGELO.

Ismered ez irást?

TISBE.

Hadd olvassam.

Olvass.

„Catarina, te szegény kedvesem; látod, hogy Isten maga pártol. Csoda által menekedtünk meg ma éjjel férjedtől és ez asszonytól.

Halkan.

Ez asszony.

Tovább olvas.

Szeretlek Catarinám, te vagy az egyetlen asszony, kit szerettem. Értsem ne aggódjál; én biztosságban vagyok.“

ANGELO.

Hát ismered az irást!

TISBE, *a' levelet vissza adja.*

Nem, fennséges úr.

ANGELO.

Úgyé nem ismered? és mit mondasz a' levélhez? Ez nem olly ember, ki csak nem rég oltá van Padovában. Régi szerelem' nyelve ez. Oh! az egész várost feldúlom! meg kell találnom ez embert! mit javasolsz Tisbe?

TISBE.

Keress.

ANGELO.

Megparancsoltam, ne eressenek senkit a' palotába ma, téged 's bátyádat kivéve, kire tán szükséged lesz. Hogy minden más megfogattassék, 's előmbe vezettessék. Magam kérdezendem. Addig is boszúmnak egy fele hatalmamban van, 's élni fogok véle.

TISBE.

'S hogyan?

ANGELO.

Az asszony halni fog.

TISBE.

Nőd!

ANGELO.

Minden készen van. Még minekelőtte egy óra múlik, Catarina Bragadini le lészen fejezve, a' mint illik.

TISBE

Lefejezve!

ANGELO.

E' szobában.

TISBE.

E' szobában!

ANGELO.

Figyelj. — Megfertőztetett ágyam sirrá válik. Ez asszonynak megkell halni. Elhatároztam. Sokkal hidegebbé határoztam el, mintsem hogy többé valami megváltoztathatnék. Nincs harag bennem, mellyet kérés elolthatna. Legjobb barátom, ha volna barátom, kérjen érte; 's gyanúba venném legjobb

barátomat. Lám ez minden. Beszéljünk fölőle, ha akarsz. Egyébiránt, Tisbe, én gyűlölöm ez asszonyt. Olly asszony, kivel össze hagytam magamat házassítani családi tekintetből, mert dolgaim követségeim miatt tönkre jutottak, hogy bátyámnak a' castellói püspöknek kedvét megnyerjem. Olly asszony, kinek képe mindig szomorú, viselete csüggedt előttem! ki nékem nem szült soha gyermeket. Látod-e? a' gyűlölet vérünkben fekszik, családunkban, hagyományainkban. Elkerülhetlen szükséges, hogy egy Malipieri gyűlöljön valakit. Az nap, ha St. Markus oroszlánya elrepül oszlopáról, felnyitja réz szárnyait a' gyűlölség, 's elrepül a' Malipieriek' szívéből. Ősöm Azzo Marquist gyűlölte, 's a' velencei kutakba vettette éjtszaka. Atyám gyűlölte Badoerót 's Cornaro királyné' egy vendégségénél megétette. Én, én ez asszonyt gyűlölöm. Nem bántottam volna. De vétkes. Annál rosszabb néki. Büntetve léssen. Nem érek többet nálánál, meglehet, de halnia kell. Szükséges. Feltett szándékom. Mondom, hogy ez az asszony halni fog. Ez asszony' kegyelme! ha anyám' csontjai szólanának mellette asszonyom, nem kegyelmeznék.

TISBE.

Hát a' velencei fennséges signoria néked ezt engedi?

ANGELO.

Semmit, ha kegyelmezek. Mindent, ha büntetek.

TISBE.

De a' Bragadini család, hitvesed' családja?

ANGELO.

Megfogja köszönni.

TISBE.

Feltett szándékod, úgy mondod? ő halni fog. Jól van. Jóvá hagyom. De mert titok még minden, mert semmi név még nem neveztetett; nem menthetnéd e' fel őt a' fejezés-től, e' házat egy vérfolttól, tenmagadat a' köz tudomástól 's beszéd-től. A' hóhér tanú. Egy tanú is sok.

ANGELO.

Igazad van. Méreg jobb. De gyors méreg kellene. És nem fogod hinni, nekem itt nincsen.

TISBE.

Nekem van.

ANGELO.

Hol?

TISBE.

Othon.

ANGELO.

Milly méreg?

TISBE.

Malaspinaméreg. Hisz tudod? ama kis szekrény, melyet a' Sz. Marki elnök küldött.

ANGELO.

Tudom, már szoltál felőle. Ez biztos méreg,

és gyors. Igazad van. Hadd maradjon a' dolog köztünk. Jobb. Halgass Tisbe. Tellyes bizodalmam van benned. Te átlátod, hogy az mit kénytelenül teszek, törvényes? Becsületemet boszulom; 's minden férfi így cselekednék helyemen. Komoly dolog ez és nehéz, melybe keveredtem. Kivüled nincs barátom itt. Csak benned bizhatom. Gyors végrehajtást és titkot ez asszony szintúgy kívánhat mint én. Segíts. Szükségem van reád. Kérlek, segíts. Megegyezel? ...

TISBE.

Megegyezem.

ANGELO.

Tünjék el ez asszony, annélkül, hogy valaki tudná, miként vagy miért. Gödör ásátik, halotti mise énekeltetik, de senki sem tudja, kinek. A' testet elvitetem, ama' két éji őr által, kiket most is zár alatt tartok. Igazad van, vessünk fátyolt az egészre. Küldj a' méregért.

TISBE.

Csak én tudom, hol van. Magam megyek érte.

ANGELO.

Menj! én várlak.

Tisbe el.

Igy jobb. Setétség takarta a' bünt, az takarja a' büntetést is.

Az oratorium' ajtaja felnyílik, kijön a' pap, lesütve szemeit, keresztbe vetett kezekkel, lassan megy át a' szobán; mikor a' hátulsó ajtón kimenni akar, Angelo feléje fordul.

ANGELO.

Elkészült?

PAP.

El, fennséges uram!

El. Catarina az oratorium' küszöbén kilép.

NEGYEDIK JELENET.

ANGELO. CATARINA.

CATARINA.

Elkészült... mire?

ANGELO.

A' halálra.

CATARINA.

A' halálra! 'S igaz volna! lehetséges! Oh nem szokhatom e' gondolathoz. Halni! nem, én még kész nem vagyok. Nem vagyok kész. Még épen nem készültem el, uram.

ANGELO.

Mennyi időd kell, hogy elkészülhess?

CATARINA.

Oh! én nem tudom, sok idő.

ANGELO.

Tán nincs bátorságod, asszonyom.

CATARINA.

Halni, mindjárt, csak úgy. De hisz én nem vétettem semmit, a' mi halált érdemelne; én jól tudom, uram. Uram! csak egy napot még! nem! nem egy napot! érzem, nem volna több

bátorságom holnap. De az életet, hadd éljek! egy klastromban. Szólj, hát valóban lehetetlen, életben maradnom.

ANGELO.

Úgy van. Élhetsz, mondtam már, de egy feltétel alatt.

CATARINA.

Micsoda feltétel? nem emlékezem többé....

ANGELO.

E' levelet ki írta? mondd meg. Nevezd az embert, add hatalmamba az embert!

CATARINA, *kezeit törve*.

Istenem!

ANGELO.

Ha kezembe adod ez embert, élni fogsz. Néki vesztőhely, néked klastrom, ez elég. Határozd el magad.

CATARINA.

Istenem!

ANGELO.

És te nem felelsz?

CATARINA.

Igen, én felelek. Istenem.

ANGELO.

Oh! határozd el magadat, asszonyom!

CATARINA.

Fáztam az oratoriumban. Nagyon fázom.

ANGELO.

Figyelj. Én kegyes akarok erántad lenni, asszonyom. Egy óra van még előtted. Egy óra, melly még a' tied, melly elatt magadra

hagylak. Senki sem jövend hozzád. Fordítsd gondolkozásra ez órát. Az asztalra teszem a' levelet. Írd alá nevét, 's mentve vagy. Catarina Bragadini! márványszáj az melly hozzád szól, kezembe kell adnod ez embert, vagy meghalnod. Válassz. Egy órád vagyon.

CATARINA.

Oh! egy napot!

ANGELO.

Egy órát.

El.

ÖTÖDIK JELENET.

CATARINA, *maga.*

Ez az ajtó....

Az ajtóhoz megy.

Oh! hallom; mint zárja rám.

Az ablakhoz megy.

Ez ablak....

Lenéz.

Oh! ez magas.

Karszékébe dől.

Halni! oh Istenem! ez szörnyű egy gondolat, ha megragad így egyszerre, mikor legkevesebbet vártad! csak egy óráig élni még, 's mondani önmagának: már csak egy óráam vagyon! oh! szükséges, hogy illyesek veled tenmagaddal történjenek, hogy értsed

mennyire szörnyű ez. Törve vagyok. Roszúl ülök e' széken.

Felkél.

Ágyamon talán jobban nyugodhatom. Ha csak egy pillanatnyi békém lehetne

Az ágyhoz megy.

csak egy pillanatnyi nyugalom.

felhuzza a' kárpitokat, az ágy helyett feketével behuzott
czövek és egy bárd látszik.

Egek! mit látok itt! oh ez szörnyű.

behúzza a' kárpítot görcsös vonaglással.

— Oh! nem akarom többé látni ezt! Oh Istenem! ez nekem való! Oh Istenem! magam vagyok evvel.

a' karszékig vonul,

— Hátam megett! ott hátam megett van. Oh nem merek többé visszanézni. Kegyelmet! Kegyelmet! ah! hisz látod, hogy nem álom, hogy nagyon is való, mi itt történik. Mert ime ott vannak e' dolgok a' kárpit megett.

A' hátulsó kis ajtó felnyilik, jön Rodolfo.

HATODIK JELENET.

CATARINA. RODOLFO.

CATARINA, *halkan.*

Egek! Rodolfo!

RODOLFO.

Igen; Catarina én vagyok; én egy pilla-

natra. Magad vagy. Milly boldogság? sápadt vagy.... zavartnak látszol....?

CATARINA.

Elhiszem. Szelességeid. Ide jőni fényes nappal, most.

RODOLFO,

Ah! mert felette aggódtam., Nem türhettem többé.

CATARINA.

Aggódtál, és min?

RUDOLFO.

Megmondom; szeretett Catarinám... — Ah! valóban, felette boldog vagyok, téged illy nyugottan találhatni.

CATARINA.

Hogy jöttél be?

RODOLFO.

A' kulcs, mellyet magad adottál.

CATARINA.

Azt tudom; de a' palotába.

RODOLFO.

Ah! lám épen ez egyik oka aggodalmamnak. Be könnyen jöttem, de nem olly könnyen fogok kimehetni.

CATARINA.

Mit mondasz?

RODOLFO.

A' kapitány előre megmondta a' kapunál, hogy éjtszaka előtt senki nem mehet ki.

CATARINA.

Senki éjtszaka előtt!

halkan.

Minden menekedés lehetetlen, oh Istenem!

RODOLFO.

Sbírek álnak minden nyilásnál, a' palota mint egy fogház strázsáltatik. Szerencsésen a' nagy galeriába lopódtam, 's eljöttem. Valóban esküszöl, hogy semmi nem történik itt.

CATARINA.

Semmi. Semmi; légy nyugott Rodolfóm. Itt minden úgy van, mint szokás. Nézz körül. Hisz látod, hogy e' szobában nincs semmi változás. De menj el hamar. Reszketek, viszszaér a' podesta.

RODOLFO.

Nem, Catarina, attól ne félj. A' podesta e' pillanatban a' molinói hidon áll, itt alant. Embereket kérdez ki, kik épen most fogattattak el. Oh én aggódtam, Catarina! minden különösen néz ki ma; a' város szintúgy mint a' palota. Az utszákon strázsák, 's velencei csapatok járnak körül. Sz. Antal' temploma bevonva feketével, 's ben a' halottak miséjét éneklik. Kiért? nem tudni. Tudod-e?..

CATARINA.

Nem tudom.

RODOLFO.

Nem értem a' templomba. A' város bámul. Halkan beszél az egész világ. Valami szörnyűnek kell történni valahol. Hol? nem tu-

dom. Nem itt, 's csak ez kell nékem. Szegény barátném, nem is gyanítod mind ezt magányodban.

CATARINA.

Nem.

RODOLFO.

Mit bánjuk mi? mondd: magadhoz tértél már éjjeli rémülteadből? Oh! milly történet! még most sem értem. Catarina megszabadítottalak e' sbirtól. Nem fog bántani többé.

CATARINA.

Gondolod?

RODOLFO.

Meghalt. Catarina, van valami szíveden! Szomorú vagy, Catarina! nem titkolsz semmit előttem? legalább nem ér semmi baj. . . Oh! előbb veszik el az én éltemet mint a' tiédet.

CATARINA.

Nincs semmi, esküszöm, hogy nem történt semmi. Csak kün akarnálak. Remegek érted.

RODOLFO.

Mit csináltál, midőn beléptem?

CATARINA.

Ah! Istenem! nyugtasd meg magadat, Rodolfom; nem valék szomorú, épen az ellenkező. Enekedet igyekeztem elmondani, mellyet olly szépen énekelsz. Nézd itt van még gitárom.

RODOLFO.

Irtam ma reggel. Reginellával találkoztam; neki adtam a' levelet. A' levél nem fogadtott el? hozzád jutott?

CATARINA.

A' levél olly pontosan jutott hozzám, hogy ime itt van.

A' levelet mutatja.

RODOLFO.

Ah! nálad, jól van; mindig aggódok, ha irok.

CATARINA.

Oh minden nyílás őriztetik — az éj előtt nem menend ki senki!

RODOLFO.

Senki. Mondám már, ez a' parancsolat.

CATARINA.

Most beszéltél velem, láttál, megnyugodtál, látod, hogy bár zajban van a' város, itt minden nyugott. Távozzál, Rodolfom, az egekre kérlek! Ha a' podesta bejönne! Hamar. Távozzál. Mert éjtszakáig itt a' palotában kell maradnod, lám — magam gombolom be köpönyegedet. Így. Fejedsz a' kalapot. És azután a' sbirek előtt légy természetes, nyugott, semmi kerülés, semmi óvakodás; óvakodás elárul. És azután, ha veled valamit iratni akarnának: véletlenül egy kém, valaki ki cselt sző elled; találj ürügyet, ne irj.

RODOLFO.

Minek e' tanács, Catarina?

CATARINA.

Minek? én ..., én ... nem akarom, hogy lássák irásodat. Epen eszembe ötlött. Tudod

barátom, asszonyoknak vannak illy ötleteik ! köszönöm, hogy jöttél, hogy hozzám jöttél, hogy maradtál, hogy láthattalak ! — Látod, hogy nyugott vagyok, víg, megelégedett, hogy itt van gitárom és leveled. Most távozzál, hamar. Csak egy szót még. . . .

RODOLFO.

Mit ?

CATARINA.

Rodolfo, tudod, hogy soha mire sem adtam szabadságot, te jól tudod ?

RODOLFO.

És

CATARINA.

Ma én kérlek. Egy csókot, Rodolfo !

RODOLFO, *megöleli.*

Oh ez a' mennyország !

CATARINA.

Nyilni látom.

RODOLFO.

Oh boldogság !

CATARINA.

Te boldog vagy ?

RODOLFO.

Igen.

CATARINA.

Most távozzál, Rodolfóm !

RODOLFO.

Köszönöm.

CATARINA.

Isten veled! — Rodolfo!

Rodolfo megáll az ajtónál.

— Szeretlek!

Rodolfo el.

HETEDIK JELENET.

CATARINA.

Futni vele! oh én erről álmadoztam egy pillanatig! oh Istenem! futni vele! lehetetlen. Hiába vesztettem volna el őt. Oh! ha csak baj nem éri! Csak hogy a' sbirek meg ne fogják! Csak hogy estve kieresszék! oh bizonyosan! hisz' nincs ok, melly őt gyanussá tenné. Mentsd meg Istenem!

A' folyosó' ajtajánál halgatódzik.

Még hallom lépteit. Oh kedvesem! ő elmegy. Semmi. Vége. Menj bátorságban Rodolfóm!

A' nagy ajtó felnyílik, belép Angelo és Tisbe.

Egek!

NYOLCZADIK JELENET.

CATARINA. ANGELO. TISBE.

CATARINA *halkan*.

Ki ez az asszony?... az éjjel' asszonya!

ANGELO.

Gondolkoztál asszonyom?...

CATARINA.

Gondolkoztam, uram.

ANGELO.

Megkell halnod, vagy nevezned azt, ki e' levelet irta. Gondolkoztál arról, asszonyom?

CATARINA.

Arról egy pillanatig sem gondolkoztam, uram.

TISBE *félre.*

Te jó, nemes lelkű asszony vagy, Catarina!

Angelo Tisbének int, ki neki egy ezüst fiolát ad, melyet ő az asztalra tesz.

ANGELO.

Igy hát megiszod ezt?

CATARINA.

Ez méreg?

ANGELO.

Az, asszonyom.

CATARINA.

Istenem! itélni fogod egykor ez embert. Kegyelmezz neki.

ANGELO.

Asszonyom, a' proveditore Urseolo, a' Bragadiniak, őseid' egyike nőjét Marcella Galbanit megölte, hasonló módon, hasonló vétekért.

CATARINA.

Beszéljünk egyszerűen. Lám nincs itt kérdés a' Bragadiniakról, te becsstelen vagy. Igy hideg vérrel jössz ide a' méreggel?... Vétkes?

nem én, nem vagyok az — legalább nem úgy, mint gondolod. De én nem szállok le annyira, hogy magamat mentegessem. És aztán, mert mindig hazudsz, nem is hinnél. Valóban, én megvetlek. Pénzemért vettél nőnek, mert gazdag valék, mert családomnak joga van a' velenczei cisternák' vizére. Így szoltál: ez évenként száz ezer aranyat hoz be, vagyuk el e' lyányt. 'S hogy éltem veled öt év oltá, mondd magad! nem szeretsz, és még is féltesz. Tömlöczben tartasz. Néked, néked vannak szeretőid, néked ez szabad. Minden szabad a' férfiaknak. Mindig kemény, mindig komoly velem. Soha egy jó szót, szüntelen őseidről beszélve, a' dolgokról, mellyek családobdól eredtek; megalázva engem az enyémekben! Azt gondolád, hogy ez boldogít! Oh, azt kelle szenvednie mit én szenvedtem, hogy tudja valaki, mi sorsa az asszonyoknak. Jól van hát, uram; én szerettem, minekelőtte még üsmertelek, egy férfit, kit még most is szeretek. Te megölsz ezért; ha erre jogod van, meg kell vallani, hogy szörnyű kor e' mienk! — Ah! nemde igen boldog vagy, hogy leveled van, egy darabka papiros, egy ürügy. Jól van. Te ítélsz, te elkárhoztatsz, te megölsz. Setétben, titokban, méreggel. Te vagy az erős... Ez gyávaság!

Tisbéhez fordulva.

Mit tartasz ez emberről, asszonyom?

ANGELO.

Vigyázz magadra.

CATARINA *Tisbéhez.*

És te, te ki vagy? mit akarsz tőlem? Ez szép a' mit teszesz! — Férjemnek nyilvános ágyasa vagy, néked használ halálom, kikémleltél, hibában értél, 's fejemre teszed lábadat. Segítéd férjemet az iszonyú tettben, melyet véghez visz. És ki tudja, talán te adod a' mérget.

Angelo-hoz.

Mit tartasz ez asszonyról, uram?

ANGELO.

Asszonyom....

CATARINA.

Valóban mind hárman egy utálatos hazából valók vagyunk. Valóban gyűlöletes reszpublika az, melyben egy férj büntelen tapodhatja nőjét mint te, uram! 's hol a' többi férfiak azt mondják: jól teszed, Foscári megölte leányát, Loredano feleséget, Bragadini... Már kérdelek, ha ez nem becstelen-e? Egész Velencze most e' szobában jelen van. Egész Velencze kettőtőkben. Semmi nem hibázik.

Angelora mutat.

Velencze a' zsarnok ott.

Tisbére mutat.

Velencze a' fajtalan itt.

Tisbéhez.

Ha abban mit mondok kelletinél túl megyek, annál rosszabb néked, mért vagy itt?

ANGELO, *kezénél fogja.*

Rajta asszonyom, végezzük.

CATARINA.

Az asztalhoz közelítve, melyen a' fiola áll.

Véghez viszem, a' mit kívánsz,
a' fiolához nyúlva

mert kénytelen vagyok.

Visszalép.

Nem, ez szörnyű! nem teszem! nem tehetném soha! de gondold meg kevésbé, most hol még ideje. Te ki mindenható vagy, gondold meg! Egy asszonyt, egy asszonyt, ki maga van, elhagyatva, kinek nincs ereje, kinek nincs védelme, kinek nincs rokona itt, nincs családja, nincs barátja; — kinek nincs senkie, azt megölni! alávalóan megégetni a' ház' egy szögletében! anyám! anyám! anyám!

TISBE.

Szegény asszony!....

CATARINA.

Szegény asszony! mondád. Mondád! Oh! jól hallottam. Oh! ne mondd, hogy nem mondottad. Te hát szánsz, asszonyom? szánsz oh! könyörülj meg! Hisz látod hogy megakarnak ülni? köztük vagy te is? oh ez nem lehet. Úgye nem? Várj, majd én megmagyarázom néked. Te aztán majd a' podestával szólsz. Megmondod néki majd, hogy szörnyű a' mit téssen. Ez semmi, ha csak én mondom. De ha te mondod, nagyobb behatást teend. Egy szó idegen személytől mondva néha elég

észrehozni egy férfit. Ha megbántottalak most épen, engedj meg. Lám, én soha nem tettem semmit, mi rossz volna, valóban rossz. Én mindig becsületes maradtam. Te értesz, jól látom, hogy értesz. De férjemnek ezt nem mondhatom. A' férfiak nekünk nem hisznek.. tudod? Mi még is néha igen való dolgokat mondunk nekik. Asszonyom! Ne mondd, hogy bátor legyek, kérlek. Kötelességem-e bátor-nak lenni? nem szégyelem magamat, hogy asszony vagyok, igen gyenge asszony, kit szánni kellene. Sirok, mert a' haláltól félek. Ez nem az én hibám.

ANGELO.

Nem várhatok tovább, asszonyom.

CATARINA.

Ah! te félbeszakasztasz.

Tisbéhez.

Ez nem igazságos; látta, hogy olly dolgokat mondok, mellyek téged megindítanak, nem hagy elvégezni. Félbeszakaszt..

Angelohoz.

Szörnyeteg!

ANGELO.

Ez sok. Catarina Bragadini, a' véték büntetést kíván, a' nyitott sír koporsót, a' megbántott férj holt nőt. Hiába vesztegeted szavaidat, az élő Istenre esküszöm!

a' méregre mutat.

Akarod-e, asszonyom?

CATARINA.

Nem.

ANGELO.

Nem? — első gondolatomhoz térek vissza. A' kardokat! a' kardokat! Troilo keresd fel a' ... magam megyek.

sietve el a' hátulsó ajtón, melyet kívülről bezár.

KILENCZEDIK JELENET.

CATARINA. TISBE.

CATARINA.

Hallgass! hamar! nincs csak egy pillanatkunk. Mert te vagy az, kit szeret, csak te rólad kell gondolnom. Tedd a' mit kívánnak, vagy meghalsz. Nem mondhatom világosabban. Nem vagy elég okos. Most mondtam véletlenül: szegény asszony! 's te fennhangon ismételted, mint egy bódult, a' podesta előtt, kinek ez gyanút okozhata. Ha a' dolgot magát mondanám szerfelett szenvedelmes állapotban vagy, valami gondatlanságot követnél el 's mindennek vége volna. Tedd a' mit akarnak; igyál. A' kardok, lám, nem kegyelmeznek. Ne állj ellent többé. Mit mondjak? téged szeret; akarom, hogy nékem lekötelezve legyen valaki. A' mit mondok nem érted, és még is szívemet szétzúzza a' mit mondok.

CATARINA.

Asszonyom...

TISBE.

Tedd a' mit mondanak. Semmi ellentállást. Semmi szót. De mindenek előtt, ne rontsád el férjed' bizodalját erántam. Érted-e? Nem merek többet mondani, néked, ki mindent annyira szeret ismételni! Igen, van e' szobában egy szegény asszony, kinek halni kell, de az nem vagy te. Érted-e?

CATARINA.

Tenni fogom, a' mit kívánsz.

TISBE.

Jól van. Hallom visszajőni.

Tisbe a' hátulsó ajtóra rohan, épen mikor benyílik.

Csak magad! magad! jer be magad.

A' mellék szobában sbireket látni kivont kardokkal, belép Malipieri, az ajtó bezáródik.

TIZEDIK JELENET.

CATARINA. TISBE. ANGELO.

TISBE.

Elszánta magát a' méregre.

ANGELO.

Jól van, asszonyom, de mindjárt.

CATARINA, a' *fiolát veszi, Tisbéhez.*

Tudom, hogy férjem' szeretője vagy; ha rejtett gondolatod árulás' gondolatja volt, vesz-

tésem' szüksége, büszkeség helyemet elfoglalni, mellyet kár volna irigylened, úgy ez utálatos tett volna, asszonyom. 'S bár kínos halni huszonkét esztendővel, még inkább szeretném tenni azt, mit én teszek, mint azt, mit te téssz.

Issik.

TISBE.

Mennyi haszontalan szó, Istenem.

ANGELO.

A' hátulsó ajtóhoz megy, 's felnyítja.

Menjetek el.

CATARINA.

Ah! ez ital elfagyasztja véretem!

meredten Tisbére néz.

— Ah asszonyom!

Angelohoz.

megelégszel, uram! Érzem, hogy halni fogok. Nem félek többé tőled. Néked mondom hát most, néked ki daemonom vagy, mint nem sokára Istenemnek mondandom: szerettem egy férfit, de tiszta vagyok.

ANGELO.

Nem hiszek, asszonyom.

TISBE, *halkan*.

Én hiszek neki.

CATARINA.

Ájulok. Nem, ne ezt a' karszéket. Ne nyúlj hozzám, mondtam már, te becsstelen vagy.

Oratoriuma felé megy tántorogva.

Térdelve akarok halni, ez oltár előtt. Meg-

halni magányosan. Békében, annélkül hogy láthassatok.

az ajtóhoz érkezve a' küszöbhez támaszkodik.

Imádkozva akarok halni.

Angelohez.

Érted uram.

Az oratoriumba megy.

ANGELO.

Troilo !

bejön az ajtónálló.

Vedd fiókomból titkos termem' kulcsát. E' teremben két embert fogsz találni, vezesd ide, annélkül, hogy szólnál.

Az ajtónálló el.

Tisbéhez.

Most kéntelen vagyok a' befogott embereket kihallgatni. Ha a' két éji őrral szóltam, Tisbe, rád bízom a' többit, minek még történni kell. De mindenek előtt titok.

Belép a' két éji őr Troilótól vezetve, ki eltávozik.

TIZENEGYEDIK JELENET.

ANGELO. TISBE. A' KÉT ÉJI ŐR.

ANGELO.

A' két éji őrhöz.

Sokszor szolgáltatok már éji vesztéseknél e' palotában. Ösméritek a' pinczét, hol a' sírok állanak ?

EGYIK ŐR.

Ösmerjük, fennséges uram.

ANGELO.

Van-e olly rejtett út, mellyen ma példának okáért hol e' palota teli katonákkal, le-mehettek e' pinczébe, bemehettek, és azután kijöhettek a' palotából, annélkül, hogy valaki észrevenné.

AZ ÉJŐR.

Bemegyünk, 's kijövünk annélkül, hogy valaki látna, fennséges uram.

ANGELO.

Jól van.

felnyitja az oratorium' ajtaját, — a' két őrhöz.

Van itt egy asszony, a' ki meghalt. Lefogjátok az asszonyt titkon a' pinczébe vinni. Egy követ fogtok találni, melly a' kövezetből kivétetett, és egy újlag ásott gödröt. Az asszonyt a' gödörbe fogjátok tenni, és régi helyére a' követ. Értitek?

ŐR.

Értjük, fennséges uram.

ANGELO.

Az én szobáimon kell általmennetek. Kiküldök minden kit;

Tisbéhez.

vigyázz, hogy mind ez titokban történjék.

El.

TISBE.

Egy erszényt vesz ki, a' két őrhöz.

Két száz arany sequina ez erszényben a'

tietek, 's holnap reggel kétszer annyi, ha jól véghez viszitek „mind azt, a' mit mondani fogok.

AZ ŐR.

Az erszényt fogván.

Áll a' vásár, asszonyom. Hová menjünk?

TISBE.

A' pinczébe mindenek előtt.

MÁSODIK RÉSZ.

Hálószoba. Hátsó ágyhely és ágy kárpitokkal, az ágyhely' mindenik oldalán egy ajtó; a' jobbik festéssel eltakarva. Asztalok, székek, karszékek, 's rajtok szétszórva álorcsák legyezők, félig nyitott ékességtokok, és színházruházatok.

ELSŐ JELENET.

TISBE. AZ ÉJI ŐRÖK. EGY SZERECSENY. *Catarina lepedőbe burkolva az ágyra tétetik; mellén a' részfeszületet látni. — Tisbe egy tükröt vesz, 's feltakarja Catarina' halavány képét.*

TISBE, a' szerecsenyhez.

Közelíts szövétnekeddel

a' tükröt Catarina' képe elébe tartja.

nyugott vagyok.

leereszti az ágyhely' kárpitját.

Bizonyosak vagytok, hogy nem látott senki, míg a' palotából ide jöttünk?

EGY ŐR.

Igen setét az éjszaka. Pusztá illyenkor a' város. Jól tudod, asszonyom, hogy nem találkoztunk senkivel. Láttad mint eresztettük

a' gödörbe a' koporsót, 's mint takartuk el a' kővel. Ne félj semmit. Mi nem tudjuk, meghalt-e ez asszony, de annyi bizonyos, az egész világ előtt sírjában fekszik. Tehetsz vele, a' mit akarsz.

TISBE.

Jól van,

a' Szerecsenhez.

hol vannak a' férfi ruhák, mellyeket parancsoltam, hogy készen tartsd?

SZERECSEN.

Egy gombolyagra mutat az árnyékban.

Itt asszonyom.

TISBE.

'S az udvaron áll a' két ló, mellyet parancsoltam?

SZERECSEN.

Felnnyergelve, 's felkantározva.

TISBE.

Jó lovak?

SZERECSEN.

Jót állók értők, asszonyom.

TISBE.

Jól van.

az örökhöz.

Mondjátok, mennyi idő kívántatik meg, jó lovakkal Velence' tartományain túl menni?

EGY ŐR.

A' mint van. Legjobb egyenesen Montebacóra menni, ez a' pápáé. Három óra, szép egy út.

TISBE.

Elég, Menjetek most. Hallgassatok mind erről. És jertek holnap reggel az ígért jutalomért.

örök el.

a' Szerecsenhez.

Te most zárd be a' ház' ajtaját, ne eressz be senkit, bár milly ürügy alatt is.

SZERECSEN.

Rodolfo urnak különös bejárása van, asszonyom, bezárjam-e azt is?

TISBE.

Nem; hadd nyitva. Ha jön, jőjjön be. De ő maga, senki más. Vigyázz arra, hogy senki e' világon ide ne jöhessen, főkép ha Rodolfo eljő; magad is csak akkor jer, ha hívlak. Most távozzál.

a' Szerecsen el.'

MÁSODIK JELENET.

TISBE.

Catarina az eltakart ágyon.

Úgy tartom, nem kell már sokáig várnunk. Nem akart meghalni. Természetes, ha tudjuk, hogy szerettetünk. De ha nem, inkább mint élni szerelme nélkül

az ágy felé fordul.

oh! te örömmel haltál volna, nem de? Fejem ég. Pedig három éjszakája, hogy nem al-

szom. Tegnap előtt az ünnep, tegnap a' találkozás, mellyen megleptem őket, 's ma....
— oh jövő éjtszaka fogok alunni!

a' körülötte szétszórt színész öltözetekre tekintve.

Oh! valóban, mi nagyon boldogok vagyunk! a' színházban tapsolnak. Oh mi jól játszottad Rosamundát, asszonyom! a' gyávák. Igen, csudálnak, szépeknek találnak, virágokat hintenek, de a' szív vérzik alattok. Oh Rodolfo! Rodolfo! hinni szerelmének, ez éltémnek szükséges gondolatja volt. Az időben, hol hittem még, sokszor gondolám, ha meghalok, mellette szeretnék halni, halni úgy, hogy lehetetlen legyen néki azontúl emlékemet lelkéből kiemelni, hogy árnyam örökké mellette maradjon, közöttte, 's minden más asszonyok között. Oh a' halál, ez semmi. A' feledés, ez minden. Nem akarom, hogy felejtсен. Jaj, lám, mire jutottam, lám, hová süllyedtem! lám, mit tett a' világ érettem, lám, mit csinált a' szerelem belőlem.

az ágyhoz megy, földre vonja a' kárpitokat, meredten Catarina néz, 's a' feszületet kezébe fogja,

— Oh anyám! ha e' feszület valakit boldogított, az, anyám, leányod nem vala!

az asztalra teszi a' feszületet, a' kis rejtett ajtó felnyílik,
belép Rodolfo.

HARMADIK JELENET.

TISBE. RODOLFO. CATARINA *az ágyon.*

TISBE.

Te vagy, Rodolfo! ah annál jobb! éppen beszédem van veled, hallgass meg.

RODOLFO.

És nekem is van beszédem veled; és engem fogsz hallgatni, asszonyom!

TISBE.

Rodolfo...

RODOLFO.

Magad vagy, asszonyom?

TISBE.

Magam.

RODOLFO.

Parancsold, ne jőjjön be senki.

TISBE.

Már megvan parancsolva.

RODOLFO.

Hadd zárjam be e' két ajtót.

bezárja az ajtókat.

TISBE.

Várom, mit fogsz mondani..

RODOLFO.

Honnan jössz? mitől vagy olly halovány? mit tettél ma, szólj? mit miveltek e' kezek? szólj! hol töltötted e' napnak utálatos óráit? szólj! De nem, ne szólj. Én fogom megmon-

dani. Ne felelj, ne tagadj, ne koholj, ne hazudj. Mindent tudok; mondom: mindent tudok. Hisz' látod, hogy mindent tudok, asszonyom! Ott volt Dafne; két lépésnyire tőled. Csak egy ajtó által elválasztva. Az oratoriumban. Ott volt Dafne, ki mindent látott, mindent hallott, ki ott volt, mellette, közel, ki hallott, ki látott! — Ime a' szók, mellyeket ejtettél. A' podesta mondá: „nincs mérgem“; te mondád: nekem van! — nekem van! nekem van! mondtad ezt, igen vagy nem? hazudj egy keveset! rajta! ah! van mérged, van! jól van, nékem, nékem... késem van!

Egy tört vesz ki.

TISBE.

Rodolfo...

RODOLFO.

Egy óranegyedet adok, készülj a' halálra, asszonyom.

TISBE.

Ah! megölsz! ah! ez első gondolatod? megakarsz ölni, így, tenmagad, mindjárt, haladéknélkül, annélkül, hogy egészen bizonyos volnál? illy könnyen határozhatod el magadat illyeshez? Csak így függsz hát rajtam? Megölsz más szerelméért! Oh Rodolfo, hát ez valóban igaz volna? mondd meg tenszájaddal, hát soha sem szeretted?

RODOLFO.

Soha!

TISBE.

Jól van, e' szó az, melly engem öl! Boldogtalan, töröd csak elvégzi kínaim.

RODOLFO.

Szeretni téged, én? Nem, én nem szeretlek! én nem szerettelek soha! hála Istennek, dícsőködhetem vele! szántalak legfelyebb.

TISBE.

Hálátlan! csak még egyet mondj! És őt; őt ... hát igen szeretted?

RODOLFO.

Őt!! ha szerettem! Oh figyelj, boldogtalan; mert ez büntetésed. Ha szerettem őt a' tisztát, a' szentet, az ártatlant, az áldottat! egy asszonyt, ki oltár; ki vérem; ki kienesem; ki vigasztalásom; ki gondolatom; ki szemeimnek fénye, őt lám így szerettem!

TISBE.

Hát jól tettem...

RODOLFO.

Jól tetted?

TISBE.

Igen. Jól tettem. De tudod-e bizonyosan csak azt is, mit tettem?

RODOLFO.

Mondád, nem tudom bizonyosan már másodszor mondád ezt. De hisz' Dafne ott volt, ismétlem, hogy Dafne ott volt, a' mit mondott, még most is fülembe zeng. — Uram! uram! a' szobában csak három vala, ő, a' podesta és egy más asszony, kit a' podesta Tis-

bének neveze, uram! két hosszú óráig, két halálos óráig, tartották ott, uram, a' szerencsétlent, sírva, imádkozva, esdekelve, kegyelmet, életet kérve. — Eltedért esdekeltél, szeretett Catarinám! térdeiden, öszvetett kezekkel, lábaihoz borulva, 's ők feleltek: nem! És a' méregért az asszony, a' Tisbe ment! és ő kényszerítette arra az asszonyt, hogy igyék! és a' szegény holt testet, uram, ő vitte el ez asszony, e' szörnyeteg, a' Tisbe. — Hová titted! Lám, mit tett ő a' Tisbe! — Ha bizonyos vagyok!

Köbléből egy kendőt von ki.

E' kendő, mellyet Catarinánál találtam, kié? a' tiéd!

a' fesszületre mutat.

E' fesszület, mellyet nálad találok, kié ez? ez az övé! ha bizonyos vagyok! Rajta, imádkozzál, sirj, kiabálj, kérj kegyelmet, tégy hamar mindent, mi tenni valód van, és végezzünk.

TISBE.

Rodolfo....

RODOLFO.

Mivel mentheted magad. Szaporán. Szólj — Szaporán.

TISBE.

Semmivel, Rodolfo! minden a' mit mondtak, igaz. Higy el mindent. Rodolfóm! jókor jössz, halni akartam, melletted akartam halni, lábaidnál. Kezeid által halni, ez több

mint reménylheték! halni kezéd által, oh! talán karjaid közé süllyedek. Köszönöm. Bizonyos vagyok legalább, hogy végszavaimat hallani fogod. Végsőhajtásom, bár nem kell, a' tiéd lesz. Lám, nekem épen nem szükséges ez élet. Nem szeretsz, ölj meg. Ez az egyetlen dolog, mellyet most értem tehetsz, én Rodolfóm. Nemde gondoskodik felőlem, nem de? Köszönöm

RODOLFO.

Asszonyom. . . .

TISBE.

Várj, megmondom. Hallgass csak egy pillanatilag. Én mindig igen szánásra méltó valék. Nem szók ezek; ez egy dagadó szív, melly kiömlik. Rajtunk nem igen könyörülnek, nincs igazok. Nem tudni, mennyi rényünk, mennyi bátorságunk vagyon. Azt gondolod, hogy csüggnöm kellett éltemen? emlékezzél csak arra, kóldultam mint gyermek. És később, tizenhat esztendő koromban, nem vala kenyerem. Nagy urak szedtek fel: sárból sárba estem. Éhség vagy bűntör! Jól tudom, mondják: halj éhen; én eleget szenvedtem. Hagy! Oh úgy van! minden könyörület csak a' nagy nemes dámáké. Ha sírnak, vigasztalják. Ha vétnek, mentik. És aztán ők panaszkodnak! de mi; nekünk nagyon is jó minden. Elnyomnak. Menj szegény asszony mindig tovább. Mért panaszkodol? mind ellened vagyon. Nem arra vagy - e teremtvé,

hogyan szenvedj örömeány?... Rodolfo, az én helyzetemben, nem érted-e, hogy|szükségem vala egy szívre, megértse az enyimet? Ha nincs ki szeret, mondd magad, mi legyek? ugyan mi? nem azért mondom, hogy megindítsalak, minek? Most már minden lehetetlen. De én szeretlek én ... Oh! Rodolfo! mint szerete téged a' szegény lyány, ki veled szól, csak halálom után fogod tudni, ha többé nem leszek! Lám, hat holnapja, hogy ösmerlek, nemde? Hat holnapja, hogy tekinteted életem; mesolygásod örömöm; lehelleted lelkem. Most ítélj! Hat holnapja, hogy egy pillanatig sem gondolhatom, mit hogy gondoljak szükséges életemre, azt, hogy szeretsz. Tudod, mindig untattalak féltékenységgel; ezer jel háborgatott, most' értem. Nem neheztelek reád. Nem a' te hibád. Jól tudom, hét éve, hogy lelked ez asszonyé. Én.. én neked csak mulatság valék, csak időtöltés. Ez igen természetes. Nem neheztelek reád. De mit tegyek most? Csak úgy mindig tovább menni, élni szerelmed nélkül, nem tehetem. Azután lélekzeni kell, és én általak lélekzem! Rám se hallgatsz? Hát fáraszt beszédem? ah! én olly annyira szerencsétlen vagyok, hogy ha valaki látna, hiszem, könnyöznélne rajtam.

RODOLFO.

Ha bizonyos vagyok! A' podesta négy sбирért ment, és az alatt te halkan szörnyű

dolgokat mondál neki, mellyek bevéteték vele a' mérget. Asszonyom, hát nem látod miként zavarodik elmém, asszonyom! hol van Catarina? felelj! igaz-e asszonyom, hogy megülted, hogy megétetted?! hol van? szólj! hol van? tudod-e, hogy ez az egyetlen asszony, kit éltemben szerettem! az egyetlen, az egyetlen, hallod-e? az egyetlen! egy!

TISBE.

Az egyetlen! az egyetlenegy! oh ez nem szép, annyiszor sújtani, irgalomból!

a' késsre mutat, mellyet kezében tart.

Hamar még az utolsót evvel!

RODOLFO.

Hol van Catarina? az egyetlen, kit szerettek! úgy van! az egyetlenegy!

TISBE.

Ah te irgalmatlan vagy! szétzúzod szívedet. Jól van hát, én gyűlölöm ez asszonyt; hallod-e, gyűlölöm! úgy van, igazat mondtak, boszulva vagyok, megétettem, megöltem!

RODOLFO.

Ah! megvallod hát! ah! látod, te magad mondád! Az egekre! úgy látszik, mintha dicsekednél; boldogtalan!

TISBE.

Dicsekszem! a' mit tettem, most is teném; sújts!

RODOLFO.

Szörnyű asszony!

TISBE.

Mondom, én üttem meg, én! sújts.

RODOLFO.

Alávaló!

sújt.

TISBE, *hanyatlik,*

A' szívbe! szívembe sújtottál. Jól van. Rodolfóm! jobbodat.

megfogja kezét, és csókolja.

Köszönöm! megszabadítottál! engedd nekem, engedd jobbodat. Nem bántlak, hisz' látod. Én szeretett Rodolfóm, nem látád, mikor bejöttél, de a' mód, mellyel mondád: még egy óra negyedét adok! felemelve késedet, azután nem élhettem többé. Most mert meghalok, légy kegyes, mondj csak egy könyörülő szót. Jót fogsz cselekedni velem.

RODOLFO.

Asszonyom!

TISBE.

Egy könyörülő szót! fogsz?!

az ágyhely' kárpítja megül egy szó hallatszik.

Catarina' szava.

CATARINA.

Rodolfo! hol vagyok?

RODOLFO.

Mit hallok? milly szó ez!

Visszafordúl, Catarina' halvány arcát látja, ki a' kárpíto-
tokat félre vonta.

CATARINA.

Rodolfo.

RODOLFO, *felemeli karjaiban.*

Catarina! nagy Isten! te itt! élve! hogy történt ez? szent Isten!

Tisbéhez fordul.

ah mit tettem!

TISBE, *hozzá csúszik, mosolygva.*

Semmit; te nem tettél semmit. Én tettem mindent. Halni akartam. Én taszítottam kezdet.

RODOLFO.

Catarina! te élsz! nagy Isten, ki mentett meg?

TISBE.

Én ... neked.

RODOLFO.

Tisbe! segítség! oh én nyomorult!

TISBE.

Nem! segítséged hasztalan. Érzem. Köszönöm. Ah! örülj csak, mintha itt sem volnék. Nem akarlak háborgatni. Jól tudom, mi boldognak kell lenned. — Megcsaltam a' podestát; bódárt adtam méreg helyett. Az egész világ halottnak hitte. Csak aludt. Lovak várnak itt. Férfiruhák számára. Távozzatok mindjárt. Három óra alatt Velence' tartományain túl vagytok. Legyetek boldogok. Ó szabad. Halva a' podestának; élve néked. Megelégszel?

RODOLFO.

Catarina! Tisbe!

letérdepel a' haldokló Tisbére nézve.

TISBE, *elhaló hangon.*

Meghalok. — Gondolni fogsz reám néha, nemde? 's azt fogod mondani: mind e' mellett ő jó leány volt, a' szegény Tisbe. Oh! ez megreszkedett síromban is! Isten veled! Engedd asszonyom, hadd mondhassam még egyszer: Rodolfóm! Isten veled Rodolfóm! Távozzatok hamar most. Én meghalok. Éljetek! Áldalak!

meghal.

V É G E.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z155595408

